

Hitlerovo Německo a my

Je to zvláštní: tolik bývalo u nás odedávna nářků na „sveřepého germánského nepřítele“, ale na to, že bychom se jednou mohli utkat se státem, v němž veliká většina oněch germánských nepřátel sídlí, na to sotva kdo u nás kdy pomyslel. Nebylo do nedávna klidnějších hranic nad československo-německé.

Přes to, že jsme za války stáli na straně Dohody, vpluli jsme do nových poměrů, pokud jde o poměr k Německu, velmi hladce. Německo se o nás zvláště nezajímalo a my — upřímně řečeno — o ně také ne. Jistě méně, než bychom byli měli se zajímat. V části našeho tisku se v poslední době objevily obavy, že se naše zahraniční politika příliš angažuje proti Německu, a nejasně se naznačovalo, že tím kalí poměr obou států. Je to docela nesprávné. Kdo zná naši zahraniční politiku trochu lépe než zaujatí pisatelé tohoto druhu, ten ví dobře, že velmi úzkostlivě sledovala v poměru k Německu vlastní linii, která se vždy o nějaký odstín lišila od linie francouzské, anglické atd. President dr. Beneš jako zahraniční ministr znovu a znovu opakoval, co se na první pohled zdá samozřejmostí, že totiž nemáme s Německem žádných skutečných sporů. A vždycky dodával: je-li tu nějaký nesoulad, tedy je to jen odraz obecných evropských poměrů, nikoli něco, co by mělo příčinu v našem přímém soustředění s Německem.

Kdo si uvědomuje základní fakta evropské poválečné situace — to právě naši diletantští kritikové nedělají — ten dobře ví, co to znamená. Jedno z těch základních faktů je, že náš stát vznikl ze světové války a že jeho existence byla sankcionována smlouvami, jimiž tato válka byla ukončena. To znamená, že náš stát má existenční zájem na pořádku, který ony smlouvy v Evropě zavedly, a že jej tento zájem staví do jedné řady se státy, které mají zájem podobný: především s Francií, Rumunskem a Jugoslavií, s Velkou Británií, s Polskem, z velké části s Itálií, nejméně i s Ruskem. Do jaké míry na mírových smlouvách máme zájem, o tom ještě promluvíme, ale obecně platí to, co jsme právě řekli. To je prostě historické faktum.

Druhé faktum jest, že Německo od konce války neustále usiluje o revisi mírových smluv. To je se stanoviska Německa jako poraženého státu snaha docela přirozená a pochopitelná, která ovšem určuje politický poměr Německa k státům bývalé válečné koalice a tedy také k nám. Tyto státy však nemají stejný zájem na všech ustanoveních mírových smluv. Z toho pak plynou různosti jejich postupu a zvláštní utváření jejich poměru k Německu. Francie zajisté měla na smlouvách zájem největší, od reparací až po ustanovení hraniční, proto byla také její protirevisionistická politika nejrigoróznější. Zájem Velké Británie už byl vzdálenější a proto její odpor k revisionismu méně ostrý. Ale někde v základech mají všechny spojenecké státy zájem společný, který by je okamžitě srazil v novou koalici, kdyby se německá politika oněch základů pokoušela dotknout.

Nic jsme Německu nevzali.

Kde je onen nejhlubší základ, v němž se shodují zájmy všech členů bývalé válečné koalice? V ustanoveních hraničních. To je kritický bod poválečné evropské soustavy. Každý revisionismus, který by na něj zamířil, musil by už počítat s rizikem války. Náš poměr k Německu (na rozdíl od poměru k Maďarsku) je však v tomto ohledu příznivější než mnohých jiných států, na příklad Polska. My jsme totiž nedostali po válce žádné území od Německa (několik čtverečních kilometrů na Hlučínsku nepadá na váhu), a proto německý revisionismus, který by směřoval jen k obnově německých předválečných hranic, nemohl by směřovati proti nám. Na toto faktum nepochybně ukazovala Benešova častá slova, že nemáme s Německem přímých sporů. A to, že nemáme s Německem přímých sporů nám dovolovalo, abychom se po válce nijak neexponovali proti Německu a abychom ve své politice dělali jen to, co vyplývalo z příkazu státního zájmu a evropské solidarity. Kdyby se byla ostatní Evropa (Francie, Polsko, Velká Británie) byla po válce s Německem úplně vyrovnala, byl by se náš poměr k Německu upravil automaticky rovněž — ovšem stále za předpokladu, že německý revisionismus by směřoval jen k obnově předválečného stavu a nikoli nad něj a za něj.

Proč se s Německem nedomluvíme?

Tady přicházíme k otázce, která asi nejasně tanula na mysli kritikům našich vztahů k nynějšímu Německu. Zněla by asi takto: nemáme-li tedy s Německem zásadních sporů, proč se s ním nedomluvíme přímo, proč prostě nevypneme z dosavadního smluvního systému? Možná, že bychom pak měli pokoj, i kdyby se jiní dostali s Německem do konfliktu.

Pochopit, proč to udělat nemůžeme, není těžké. Předně nemáme o dnešním Německu jistoty, že jeho revisionismus směřuje jen k obnově předválečné situace. Jsou naopak známky, že směřuje mnohem dál, tak daleko, že jsme do sféry jeho zájmů zataženi už i my. Za druhé — také s ohledem na tuto nejistotu — nemůžeme dát z rukou záruky za svou územní nedotknutelnost, kterých jsme nabyli právě svou aktivní účastí na budování solidárního systému bezpečnostních smluv. A tyto záruky by se jistě octly v nebezpečí, kdybychom se pokusili z této soustavy vypnout. A za třetí není revisionismus jen problémem vztahů k Německu, nýbrž také k jiným státům (pro nás především k Maďarsku), jinými slovy: je to obecný problém evropský. Nebylo by dobře myslitelné, že bychom mohli vybočit z protirevisionistické fronty proti Německu a zároveň zůstat v této frontě proti Maďarsku. Máme životní zájem na obecné evropské rovnováze, která vyplývá z poválečného řádu. Nemáme záruky, že bychom se vyhnuli trvale úhoně anebo i zkáze, kdybychom nyní porušili solidaritu s protirevisionistickými státy. Podstatně bychom tím oslabili protirevisionistickou frontu. Možná, že by se pak někde nacistický

revisionismus pokusil o úder a že by měl úspěch. Po takovém úspěchu a z něho plynoucím mocenském zesílení bychom pak byli i přes svou neutralitu vydáni Německu na milost a nemilost.

Nijak se nelze vytočit z faktu, že náš životní zájem je v zachování poválečné evropské rovnováhy. Nemusíme se proti Německu nijak exponovat — což jsme ostatně nikdy nedělali — ale nemůžeme zrušit svou solidaritu s těmi velmocemi a mocnostmi, které mají na nové Evropě tentýž zájem jako my.

Chce Německo rovnoprávnost nebo více než rovnoprávnost?

Všimněme si nyní, jak se konkrétně projevovala tato základní směrnicí naší politiky vůči Německu, především při jeho tak zvaném boji o rovnoprávnost.

Tento boj není zvláštností režimu Hitlerova. Vedlo jej už demokratické Německo, ovšem pod jiným názvem a hlavně jinými metodami. Je to v podstatě postupná revize mírových smluv, kterou Německo Stresemannovo uskutečňovalo vyjednáváním a dohodami, kdežto Německo Hitlerovo zvolilo metodu jednostranného rušení smluv. Vleklá jednání o úpravu reparací jsou nejlepším příkladem revize smluv metodou dohody. Zavedení obecné branné povinnosti a obsazení porýnského pásma jsou zase nejmarkantnější příklady jednostranné metody Hitlerovy.

Československo v zásadě proti rovnoprávnosti Německa nikdy nebylo. Ve svém výkladu ze dne 25. dubna 1933 řekl ministr Beneš:

„Vyslovil jsem se jménem Československa pro zásadu rovnoprávnosti ve zbrojení, uplatněnou s určitými zárukami, již v květnu roku 1932, jsa v této věci zajedno s Herriotem. Chápal jsem tento požadavek Německa. Ale stavěl jsem se a stavím se proti té politice odzbrojovací, jež dovolává se zásad rovnoprávnosti, spravedlnosti a důstojnosti národní, ve skutečnosti sleduje cíle, které jsem podobně vyznačil mluvě o snahách po nové rovnováze evropské a po návratu k dobám před rokem 1914.“

Problém německé rovnoprávnosti, ať už zbrojní, hospodářské a jakékoli jiné, není vlastně problém rovnoprávnosti. Tu by Německu nikdo rozumný neupíral. Ale šlo o to, k čemu chce Německo své rovnosti užít, zdali k tomu, aby se po jejím dosažení zařadilo do evropského společenství, anebo k tomu, aby podniklo nějaký nový pokus o výboj. Šlo v podstatě o to, zdali Německo uznává aspoň po stránce územní nový poválečný řád Evropy. Proto se západní státy při všech poválečných jednáních vždycky snažily dosáhnout od něho uznání tohoto řádu a záruk, že jej bude respektovat. Pokud jde o francouzskou a belgickou hranici, dosáhly také jak uznání tak záruk v Locarnu. Hitler je ovšem zase smazal.

To byly věci, které se přímo existenčně dotýkaly také nás. Proto naše zahraniční politika šla společně s Francií, již ovšem plně ponechávala iniciativu. I my jsme stáli a stojíme o to, aby Německo uznalo nynější hranice evropských států, zejména také naše, a aby je zaručilo. Pokoušeli jsme se o to východním paktem, z něhož, jak známo, zbylo jen torso francouzsko-sovětské a československo-sovětské smlouvy. Německo však poválečný stav výslovně uznat nechce a jeví ochotu jen k časově omezeným, nijak nezaručeným a jen dvoustranným smlouvám o neútočení. To je jeho zásadní stanovisko, které se nijak nezměnilo ani poslední řečí Hitlerovou. Za těchto okolností byla na-

prostá povinnost naší zahraniční politiky, aby si bezpečnostní záruky hledala jinde. Nalezla je už dříve u Francie a v poslední době ještě u Ruska, dvou velmocí vedle Německa vojensky nejsilnějších. A někteří naši lidé, stížení po rozpoutání španělské občanské války zatemněním myslí, měli smělост, tento čin státní sebezáchovy a prosté obezřetnosti naší zahraniční politiky vytýkat!

Tak zvaná locarnská politika, to jest snaha vrátit Německu ve všech ohledech postupně rovnost za cenu uznání územního statu quo, ztroskotala. Hitler si vzal rovnost sám, aniž dal jakékoli záruky, ba dokonce záruky už existující zrušil. Nejen my, nýbrž i Francie, Belgie, Holandsko, Polsko, Rakousko, Anglie stojí dnes Německu tváří v tvář chráněny jen svou vojenskou silou a svou solidaritou (v některých případech ovšem pochybnou). Nikdo neví, co Německo v příštích letech počne a jak se bude jeho režim vyvíjet. Za těchto okolností se všechna politika skončila u Hamleta: Být připraven, toť vše.

Když Německo v březnu 1936 roztrhalo locarnskou smlouvu, formuloval ministr Krofta stanovisko Československa a zároveň Malé dohody takto:

„Nejsouce signatáři rýnského paktu, nebudeme vystupovat iniciativně. Ale nebudeme se vyhýbat úkolům a obětím, plynoucím z členství ve Společnosti národů a z našich spojeneckých smluv.“

Je to další doklad toho, jak Československo zachovává vůči Německu stále tutéž linii: nikdy se neexponuje proti němu, ale nezapírá a nemůže zapřít svůj životní zájem na zachování evropského statu quo. A tento zájem jej spojuje se všemi evropskými státy, které mají zájem týž. Základem jeho politiky je tato solidarita zájmů, která nachází svůj výraz v příslušných smluvních závazcích. Proto může Československo uvažovat jen o takové dohodě s Německem, která onu solidaritu a ony závazky nijak neporuší. To musí každý objektivní člověk nahlédnout.

Nejdeme v první řadě proti Německu.

Druhá nejdůležitější věc, která se silně dotýká našich zájmů, je stará snaha německé politiky o připojení Rakouska k říši. I to je kapitola, která patří do poválečné historie diplomatického boje o zachování evropského statu quo.

Přes to, že náš zájem na rakouské samostatnosti je víc než zřejmý, chránila se naše politika toho, aby budila dojem, že je to zájem jenom náš a že Československo je stát, který se bude stavět proti Anschlussu stůj co stůj a třeba samo. Ministr Beneš vzbudil značný údiv evropské politické veřejnosti, když po rakouských únorových událostech r. 1934 a po tehdejších prohlášení velmocí pro samostatnost Rakouska řekl ve svém výkladu 21. března 1934, že za války s Masarykem doporučoval spojení Rakouska s Německem a že toto stanovisko opustil teprve r. 1917, když viděl, že Francie, Itálie, Anglie i Rusko jsou proti tomu. „Přijali jsme jejich stanovisko,“ řekl doslovně Beneš, „a zůstáváme mu věrni i nyní. Zachováváme své závazky a žádáme, aby byly dodržovány i se strany druhé.“ A ještě významnější věta je tato: „Ani dnes bychom se této eventualitě nebáli, kdyby jí západoevropské velmoci nechtěly zabránit.“

I v tom se jeví zdržlivost naší zahraniční politiky k německým snahám a nechuť exponovat se zbytečně proti nim. Na adresu západních velmocí je tím jasně

řečeno, že především ony jsou odpovědné za poválečné uspořádání Evropy a tedy i za nezávislost Rakouska a že hlavně na nich závisí, zdali to uspořádání bude zachováno nebo ne. A je to zřetelná připomínka určitým západním politikům a publicistům, že na nynějším stavu střední Evropy mají západní velmoci menší zájem než střední Evropa sama. To se totiž na západě všude dobře nechápalo, že nová střední Evropa je naprosto nezbytnou složkou poválečné mocenské rovnováhy. Naše politika se nikdy netajila tím, že je jí milejší Rakousko nezávislé než Rakousko připojené k Německu. Ale vždycky také zdůrazňovala, že rakouská nezávislost je otázka a odpovědnost evropská, a pilně se snažila rozptýlovat mylný dojem, jako by snad Československo nebo Malá dohoda se snažily dostat Rakousko do své mocenské oblasti. Dr. Beneš to velmi důrazně prohlásil hned 25. dubna 1933. Řekl, že Malá dohoda chce pro Rakousko a přeje mu úplnou volnost a nezávislost; proto ani tady není důvodu k domněnce, že tu jde o spornou věc mezi ní a Německem. Malá dohoda není útvar, jehož účelem je obemknout a pojmout v sebe Rakousko. Tím je jasné naznačeno, že Malá dohoda bude hájit rakouskou nezávislost, ale jen potud, pokud ji bude hájit také západní Evropa, a že ani toto není věc jen střeoevropská, nýbrž věc, kterou si musí s Německem vyřídit především západní Evropa.

Kdybychom měli stručně charakterizovat československou politiku vůči Německu, řekli bychom, že je to politika existenční. Počínali jsme si vždycky k Německu, také k Německu hitlerovskému, tak, jak nám poroučely naše holé životní zájmy. Pokoušeli se dnes německá propaganda budit ve světě zdání, jako by Československo bylo hrozbou, namířenou proti samému srdci Německa, stačí jistě i to málo, co jsme tu pověděli, aby tuto pomluvu vyvrátilo. Opravdu nechápeme, čím a jak bychom mohli Německo ohrožovat. Myslí-li si ovšem někdo, že už jen pouhá existence a nezávislost Československa je pro Německo hrozbou, nemůžeme proti tomu nic nedělat. Jen si myslíme, že takovému muži jde o něco, k čemu se nechce otevřeně přiznat. Kdybychom strojili proti Německu nějaké úklady, nečekali bychom asi tak dychtivě na každé mírumilovné slovo, které se odtamtud ozve. A že dovedeme být s takovým slovem spokojeni, ukazuje ohlas, jaký u nás měla sobotní řeč Hitlerova.

Zdeněk Smetáček.

poznámky

Dvě repliky

I. Dne 26. ledna vyšel v „Národních listech“ článek Rudolfa Medka „Voják-robot“ s podtitulem „K věci Durychově“, kde stojí psáno:

„Jsi-li voják — i když nemluvíš vůbec o věcech vojenských, ale odvážíš-li se mluvit na př. o kulturních věcech... řekne se ti zhrta: Vy, pane, mlčte, mohlo by vás to stát vaše vojenské distinkce. Kdysi dokonce doporučoval jakýsi levý list, že vojáci v aktivní službě by neměli psát vůbec (snad ani básně o lábůti a lůně), dokud prý nejsou v pensí. Nuž, to je „problém“, který mučí horďubalovskou duši Karla Čapka. V Anglii bylo mnoho spisovatelů-vojáků, a psali, pokud vím, mnohem směleji a silněji než naši poněkud postrašení vojáci spisovatelé. Tak tomu bylo i ve Francii. Postrašen? Kým? Demokratickým spisovatelem, který jim hrozí ztrátou dis-

tingek. Ve vilémovském prušáckém Německu bylo v armádě mnoho básníků, kteří se účastnili i kulturních, ba i kulturně-politických diskusí... Detlev von Lillencron byl jeden z nich, básník nevšední. Záněmu pruskému kapralovi nenapadlo: Pane, mlčte, to by vás mohlo stát distinkce! V carské armádě vojákovali Puškin, Lermontov, Tolstoj, Dostojevský, Kuprin a j., psali verše i prózu a zápasili o své myšlenky v různých gazetách, ale „stvářám“ starého carského režimu ani nenapadlo, aby je zbavovaly distinkcí. Na snímání distinkcí se u nás etabloval — spisovatel. — — Pokud však v armádě — a žádná armáda se snad nemusí stydět, že někteří její vojáci jsou i básníci — se najdou spisovatelé, kteří touží psát básně a kteří mají odvalu hájit své kulturní myšlenkové území — jen barbar nebo Čingischán jim může servati s ramen jejich distinkce, jichž jim nedali oni, ale vlast.“

Kdo měl u nás kdy co dělat s polemikami, zvykne si na ledacos; ale řeknu rovnou, že už dlouho jsem o sobě nečetl tak hloupou pomluvu. Jak víte, měl jsem co dělat s Jaroslavem Durychem, který dal veřejně najevo, že se mu jako vojenskému lékaři nelíbí, když mám jakousi aversi k vojné pana generála Franca; prý je to škodlivá morálka civilisty kategorie C. (Za Rakouska se ještě říkalo Sauzivilist.) I odvětil jsem, že se mně zase jako civilistovi a občanovi nelíbí, když se pan podplukovník zdravotní služby v této vojenské funkci veřejně staví na stranu odbojného politického generála i s jeho cizími spojenci. „Rádi bychom“, psal jsem, „nechali slovo katolíkovi i spisovateli, neboť svoboda slova a svědomí náleží příliš hluboko do naší civilistické a nevojenské morálky. Ale svou šavli a své hvězdičky jste, doktore Durychu, měl nechat doma, neboť se nerýmuji ani s literární... ani s tou politickou stránkou vašeho článku“. — Nyní tedy žádám zdvořile Rudolfa Medka, aby ukázal, kde a čím jsem vojákům-spisovatelům „rval s ramen jejich distinkce“ za to, že touží psát básně nebo mají odvalu hájit své kulturní myšlenkové území. Žádám, aby věcně a střízlivě ukázal, kdy jsem vojákům-spisovatelům bránil, aby „psali verše i prózu“ a „zápasili o své myšlenky“; neboť to je obvinění, které by muselo urazit každého spisovatele, tím více takového, který po celý život měl tu čest stát na straně duchovní a demokratické svobody. Neučiní-li to spisovatel Rudolf Medek, pak by bohužel opominul učinit zadost čemusi, co se nazývá literární a polemická počestnost — abychom nechali stranou otázku jiné, po výtece mužné cti.

Dějme tomu, že ve sporu o armádu generála Franca hájí Jaroslav Durych „své kulturní myšlenkové území“. Já jsem se svými jinými názory a ideály také jen hájil s své myšlenkové území; za to mne okřikl ne spisovatel, ale vojenský lékař, Jaroslav Durych jakožto civilistu kategorie C, který jaksi nemá práva projevat své mínění, jde-li o španělské generály. Nezdá se vám, že tady byla (patrně jenom z nešikovnosti) atakována jistá duchovní a mravní svoboda? Máme si snad zvykat na to, že by nás někdy nějaký jiný voják poučoval, že nemáme do toho nebo onoho co mluvit, jelikož nejsme vojáci? Na štěstí Jaroslav Durych není po žádné stránce mužem, který by ztělesňoval vojenský typus; jeho vojáké extempore v „Akordu“ by zůstalo jen literární extra-turou a nepotřebovalo by odpovědi, kdyby se ho nezmocnily jisté noviny; nemůže se z vážných důvodů mlčet, cituje-li denní tisk hlas o nějakém rozporu mezi morálkou civilistů a morálkou vojáků v našem národě. Nerad se oháním slovem demokracie, ale nebylo by pro ni a pro náš stát dobré, kdyby tu opravdu byla taková dvojí morálka a kdybychom my civilisté a my vojáci netáhli za jeden provaz. Dobrá: vyvinula se z toho diskuse, která ještě neskončila; může být jen užitečná, nevloudí-li se do ní argumenty zlovlné a křivé.

Z toho důvodu žádám, aby Rudolf Medek vyjádřil přesněji konflikt mezi spisovatelem a vojáky, o kterém mluví jeho článek.

II. Doslovem k anketě Národu národní kulturu, o které jsem v tomto listě psal: Nevím, četl-li jsem všechny odpovědi, které můj článek vyvolal, ale ve všech jsem v dojemně shodě našel tyto námítky: 1. že jsem „umlčel hlasy, které se mi nehodily“; 2. že jsem pracoval „citáty vytrženými ze souvislosti“; 3. že jsem je pokrivil co do jejich smyslu. Tedy 1. neumlčel jsem žádné hlasy, ale neměl jsem skutečně námitek proti pojímám řekněme prof. Drachovského, prof. Němce, dra Hocha, Miroslava Rutého, J. R. Marka, Cassia a jiných, se kterými jsem plně nebo skoro plně souhlasil; i nebylo, proč se s nimi potýkat; 2. musel jsem vytrhat citáty ze souvislosti, jelikož jsem nemohl citovat všech patnáct nebo kolik sloupeč „Národních listů“; lidi, mějte přece rozum! 3. Že jsem v čemkoliv pokrivil smysl citací, je ovšem obyčejná nepravda.

Zato nebylo odpověděno na otázky zásadní: které jsou, přesně řečeno, ty podvrtné, protinárodní, ano i protistátní tendence v současné československé kultuře, a které z kulturních a národních tradic jsou povýšeně odmítány nebo zanedbány. Škoda, že se tyhle životní otázky berou tak nevázně!

Karel Čapek.

Poznámky k Hitlerově řeči

Nelze říci, že by byla Hitlerova sobotní řeč nějak podstatně zlepšila evropskou situaci. Dvě věci z ní ovšem nutno přijímat s uspokojením: prohlášení, že Německo si nepřeje územních zisků ve Španělsku nebo v jeho koloniích a že od nynějška už přestane překvapovat svět jednostranným porušováním smluv.

Protože už Hitler vypověděl všechno, co se netýká územního statu quo (poslední dvě věci vypověděl ještě v sobotu: odstavec o vině Německa na válce a o mezinárodní kontrole Říšské banky a říšských drah) a protože teď už byla na řadě jen ustanovení hraniční, která lze těžko měnit bez války, možno tomu rozumět jako slavnostnímu ujištění, že Německo nepřipravuje vojenský útok. To však nikterak neznamená, že Německo se už cítí mocností nasycenou a že nemá co chtít. Hitler zároveň oznámil, že německý požadavek kolonií se bude stále opakovat a nepřímo naznačil, že střeoevropské uspořádání nepovažuje za realitu. Věc s koloniemi se týká hlavně Anglie (Hitler řekl, že nechce kolonie od nikoho jiného než od toho, kdo mu je vzal, a to byla zejména Anglie), věc střeoevropská se pak týká nás a Rakouska. Pochybujeme, že také Rumunska a Jugoslavie, neboť ty asi Hitler počítá mezi státy balkánské, které podle svých slov považuje za realitu. Připočteme-li k tomu zmínku, že by velmi prospělo evropskému míru, kdyby se s menšinami, které byly donuceny žít s cizími národy v jednom státě, slušně nakládalo, poznáme, že nemáme zvláštní příčiny se radovati.

Uklidnit nás trochu může jen to, že Německo nehodlá své střeoevropské názory uplatňovat vojenskými výpravami. Ale tím spíš je asi bude uplatňovat tlakem diplomatickým, připravovaným a provázeným nevybíravou propagandou a opřeným o novou výzbroj nacistického státu.

Naděje západních státníků na konstruktivní součinnost Německa v Evropě Hitler asi zklamal. Odmítl vstoupit do nynější Společnosti národů, odmítl hospodářskou pomoc západních států za nějaké politické kompenzace, odmítl uvažovat o omezení zbrojení. Budou tedy mít Angličané a Francouzi nad čím se zamyslet.

Ani v nejmenším Hitler nezmírnil své protiruské zaujetí. Otevřeně Edenovi řekl, že nepovažuje bolševismus za věc, která sedí jen v Moskvě. Odmítl jakékoli politické jednání nebo smlouvy s Ruskem. A podobně jako ve smlouvě s Japonskem, vyhradil si dalekosáhlé právo vměšovat se do cizích věcí pod záminkou, že dotyčné státy jsou zbolševisovány a ohrožují proť Německo. Neboť řekl:

„Je v zájmu všech národů, aby jednotlivé státy měly uvnitř stabilní politické a hospodářské poměry. Je to nejdůležitější předpoklad k zahájení trvalých a solidních vztahů mezi národy.“

Protože podle nacistického názoru je největším zdrojem nestálosti a nepokoje v jednotlivých státech bolševismus, a to bolševismus definovaný neobyčejně pružným způsobem, který za první stupeň bolševismu považuje i demokracii, plyne z toho závěr, že Německo nehodlá mít dobrý poměr k žádnému státu, na nějž se mu uzdá přilepit vinětu bolševismu. Tuto vinětu dokonce Hitler uvádí jako důvod, proč Německo nemůže snížit svou výzbroj. Samo prý to kdysi navrhovalo, ale návrh ztroskotal o pokus zatáhnout největší vojenskou mocnost, sověty, do střední Evropy. To je namířeno na nás: dokud bude mít Československo smlouvu s Ruskem, není ani řeč o omezení výzbroje. Proč najednou Hitlerovi nepřekáží smlouva Ruska s Francií, která je přece také německým sousedem, to je snadno uhodnout. Postupuje se cestou menšího odporu. Donutit k něčemu Československo se zdá snadnější než donutit Francii. Je to jakýsi pokyn do Anglie a snad i do Francie, kde se mluví o nutnosti omezit zbrojení: donuťte Československo k zrušení smlouvy s Ruskem, a snad bude s námi řeč.

Pokud jde o ono německé vměšování do cizích věcí pod záminkou bolševismu, netřeba se celkem obávat vojenské intervence. Hitler řekl, že Německu nepřisluší posuzovat, pokud se cizí národy hodlají vystavovat stykům s bolševickým nebez-

pečím, že se jen všemi prostředky bude snažit, aby toto nebezpečí odvrátilo od národa vlastního. Pro naši smlouvu se sověty tedy válka nebude, ale diplomatické a propagační manévry jistě.

Opakujeme tedy: Hitlerově řeči lze rozumět tak, že nejsme na pokraji války a že ani pro Španělsko nebudou Němci dělat zvláštní obtíže. Německá politika se však jinak nezměnila, a pokud jde o nás, nebudeme mít asi v příštích měsících život právě lehký.

Z. S.

Po moskevském rozsudku

I.

Když se vězením GPU v Moskvě roziehly výstřely, ukončující život Pjatakovův, Muralovův a dalších politických účastníků velkého procesu, byla to současně symbolická poprava obžaloby. Celý svět čekal, že všichni obžalovaní budou odsouzeni k smrti, a obžalovaní si sami opakovali „Zanechte veškeré naděje!“ Když státní zástupce Vyšinský ujišťoval Radeka, že bude mít příležitost seznámit se se sovětským trestním zákoníkem, odvětil skvělý ironik, že na to nebude už mít patrně dost času. Teď přece bude mít kdy na tu četbu. Ačkoli byl vlastně hlavním obžalovaným druhého procesu a byl ze všech nejméně pokorný a kající hříšník, ušel trestu smrti spolu se Sokolnikovem. Soud, režie i důkazy byly tytéž, jako v prvním procesu, obžaloba ještě úžasnější a fantastičtější; Radek přes to vyvázl životem. Sovětské spisovatele v zachvatu nové humanity žádali jeho hlavu, Radek byl prý hlavní osobou, prodávající Ukrajinu zástupcům Třetí říše, ale „vzteklý pes“ odstřelen nebude. Proto lze mluvit o popravené obžalobě. Je-li někdo obviněn z těžších a horších deliktů než jeho společníci, kteří byli odsouzeni dřív, projevuje-li dokonce méně lítosti a masochistického sebeumírkačství, než druzí a nestihne-li ho pak stejný trest — co si máme myslet o žalobě a důkazech?

Už za prvního moskevského procesu upozornil Adler, že moskevská přelíčení s oposicí připomínají středověké způsoby soudů s čarodějnky, kteří se často přiznávali, že jsou posedli ďáblem a s ním spolčení. Rozsudek v druhém moskevském procesu dává nahlédnouti do čarodějnické kuchyně GPU, kde teď vaří Ježov, „homo novus“, tedy vyšinulec. Okolnost, že Radek k smrti odsouzen nebyl, třebaže byl podle obžaloby vrahem hnusnějším než Zinověv a Kameněv, naznačuje, že ani v druhém přelíčení nešlo o delikty, vypočítávané v obžalobě pro veřejnost, nýbrž o politické motivy.

V moskevských procesech se teď pečlivě zakrývá právě politické pozadí. Jen chvílemi proskočí, že vedení má velké starosti s oposicí, pozorovatelé byli překvapeni, když Radek přiznal, že jen k užšímu vedení oposice patřilo nebo patří sto vedoucích činitelů stranického i vládního aparátu. Obžaloba a „důkazy“ obou procesů uvolňují záklopku nespokojenosti s politikou vedení, připisující hromadná neštěstí ve výrobě, všechny jiné nedostatky a těžké poměry většiny dělnictva nikoli soustavě vládní politiky a stachanovskému systému práce, který v dělnictvu vytváří jednak vrstvu privilegovaných a jednak žene k výkonům, neodpovídajícím pracovní vyspělosti ruského dělnictva, nýbrž oposičnímu záškodnictví a zradě. První proces měl zastrašit, ale účinek byl patrně nedostatečný. Dlouholetý šéf GPU, Jagoda, odešel nápadně rychle do výslužby, a druhý proces s těžší obžalobou připravilo už nové vedení GPU. Politické pozadí odkrývají Radkova závěrečná slova. Starý, vedoucí oposičník, jistě nejvlivnější ze všech obžalovaných druhého procesu, končil svou obhajobu výzvou, aby oposice podporovala Stalina, poněvadž hrozící válka žádá jednotu. A to říkal Radek, obviněný především z toho, že smlouval spojení s Třetí říší a Japonskem, odkud Sovětskému svazu útok hrozí. V této kapitulační a výzvě je rozluštění záhad, proč „ošklivá opice“ unikla smrti. Zastřelený Radek by nemohl působit na oposici a jeho závěrečná výzva by vyzněla naprázdno, kdyby nezůstal naživu. Radek už jednou hrál úlohu politika, který působil ke smíření s oposicí. Nebude tedy zastřelen, a ozvěna popravčích výstřelů nad ostatními obžalovanými dá zaniknout výkřiku popravené obžaloby.

K. Frič.

II.

Nejpoučejší fakt z moskevské soudní komedie je ten, že frakce, vládnoucí v SSSR v dvacátém roce revoluce, myslí, že může jen krvavým mečem zdolat své vnitřní odpůrce. Před pěti měsíci popravila vůdce Leninova kolektivu, Zinověva a Kameněva. Sovětské vyslanci v cizině rozeslali se svou navštívenkou obžalovací spis poslancům a politikům více nebo méně demokratickým. Úkladů už nebude. Začne se život nový a radostný. Po pěti měsících rozesílá sovětská moc do celého světa

novou strašlivou obžalobu, už ne na své vězně, nýbrž na nedávno své šéfredaktory, náměstky lidových komisařů a velvyslance: ti, kteří o procesu se Zinověvem volali „Smrt“, byvše kategoricky o to požádání, jsou dnes na jeho místě. To, co se zdálo před pěti měsíci úžasným a vrcholným, je dnes překonáno: ukazují nám, že nešlo jen o životy budovatelů socialismu, nešlo jen o obnovu kapitalismu, ale šlo doslova o rozdělení SSSR, o rozdělení národů sovětských, o přivtělení Ukrajiny hitlerovskému Německu a o nejděbelštější úklad sovětského emigranta Trockého. Třeba vyhubit všechno, v čem se kdy projevila jiná myšlenka než myšlenka naprosté odevzdanosti dnešním vládcům. Jen tak se udrží „celistvost“.

Věřím dnes, že není na světě země lživější než sovětský Svaz. Pomyslete; Radek, Muralov, Pjatakov, Sokolnikov a Serebrjakov, staří borci ruské revoluce, přijali nejodpornější návod Trockého na restauraci kapitalismu v SSSR! Milionové masy musí tuto lež přijmout. I obžalovaní ji musí přijmout, mají-li být obžalovanými, mají-li s touto lží na rtech doufat v záchranu života.

Řekli jsme tu o srpnovém procesu moskevském, že jím nebudou skončena věc velikého tažení vládnoucí frakce proti nespokojencům. Soudní pře, do nichž jsou vtaženy všechny osobnosti, které kdy nesouhlasily se Stalinem, jsou jenom výraz tohoto obsáhlého procesu země. Při takovýto věcech se nevystačí s obvyklými prostředky. Metoda Stalinova v tomto období je srazit všechny nespokojence, vzít jejich hlavy a omráčit záplavou lži všechny ty, kteří v tomto boji víc nebo méně kolisají, a přivalem lži je vrhnout do posice poslušnosti nebo neutrality.

Uvědomme si však podstatné rozdíly, které tu jsou mezi procesem srpnovým a procesem lednovým. Jaké jsou to rozdíly? Především skupina srpnová a skupina lednová jsou velmi rozdílné. Zatím co Zinověv s Kameněvem byli jako nebezpeční sokové Stalinovi drženi desetiletí pod údery — hned vyhnání, hned vrácení, hned vyloučení ze strany, hned přijati, hned na svobodu, hned v žaláři, nikdy na odpovědném místě — skupina lednová je z kapitulantů, kteří se bezpodmínečně podrobili moci Stalinově, ztratili svou dřívější opozičnost a osm let (!) pracovali na nejdopovědnějších místech státu. Sokolnikov byl velvyslancem v Londýně, Pjatakov náměstkem lidového komisaře, rovněž tak Sokolnikov až do srpnového procesu, Radek šéfredaktorem „Izvestii“, mnozí jiní byli na místech nejdopovědnějších hospodářských organizátorů. — Všichni byli na těchto místech nejenom proto, že byli vynikajícími pracovníky, nýbrž hlavně proto, že přijali veškeré rozhodnutí vládnoucího skupenství a osm let je vykonávali. Přijímali těch osm let všechno, jednou směrnice „nejlevější“, po druhé „nejpravější“, podle toho, jak kolísala hospodářská politika vládnoucí frakce. Nebyli „leví“ jako Zinověv s Kameněvem ani v koncepci vnitřního vývoje ruského ani zahraniční politiky sovětského Svazu. Osm let dávali jim řídit hospodářství, posílali je za hranice a tušení neměli, že jednájí s Trockým a s Hitlerovými zmocněnci o rozdělení Svazu. Kdy na to přišli?

Vládnoucí frakce nechala prostě pozatýkat sta někdejších opozičníků a s těmi, které preparovala ve svém koridoru smrti, zkonstruovala srpnový proces. Mám před sebou tabulku s čísly, jimiž byly označeny spisy obžalovaných ze srpnového procesu. Když si oněch šestnáct sepíšeme podle abecedy, vidíme, že obžalovaný Bakajev má číslo spisu 1, kdežto následující Berman-Jurin již číslo 4, a tak to jde dál až poslední Ter-Vagaňan číslo 38! Kde zůstali ostatní obžalovaní? Jsou to ti, které se nepodařilo preparovat pro soud a kteří odešli na věčnost bez soudu. V každém případě bylo ještě mnoho těch, s nimiž soud byl pro spojitost s věcí Zinověvovou ohlášen. Proč na tento soud nedošlo a proč druhý proces je inscenován s Radkem, Sokolnikovem, Pjatakovem atd., kteří v dny srpnového procesu seděli ještě v odpovědných úřadech? A proč zároveň do vyšetřování zároveň s Radkem a Sokolnikovem? Zřejmě jen preparování dostávají se před soud konaný veřejně. Tentokrát se vidí jasněji než v srpnu, že obviněných je víc, že však ne všichni se dostávají před soud. K „hrdinství“, na něž čeká S. K. Neumann, není zřejmě před sovětským soudem příležitost. „Hrdiny“ k soudu ze sklepa nevyvedou.

Byly některé okolnosti v moskevské při lednové, které nechávaly soudit na to, že tentokrát nebude provedena poprava hlavních obžalovaných, ačkoliv obžaloba vystoupila s nejstrašnějším obviněním, proti kterému obvinění skupiny Zinověvovy ještě nic nebylo. Když angličtí korespondenti na proces v Moskvě oznamovali, že naprosto nemůže být pochy-

by o tom, že obžalované čeká smrt, myslili jsme, že korespondenti nebudou mít pravdu. Zároveň však jsme nepokládali pro tuto při za věc rozhodnou. Vládcové rozhodli, že bude lépe užít kapitulantů a bývalých přátel Trockého k vrzení obžaloby, rozdmýchat národní rozhořčení proti domnělému spolenectví Trockého s Hitlerem a „omilostněním“ hlavních obžalovaných setřít dojem ze srpnové a otupit tak snahu po revidi tohoto procesu, resp. jeho dokladů. Smysl všeho je ten, aby statisíce nespokojenců v SSSR byly přivalem strašných obžalob zastrašeny.

Skupina Zinověvova učinila všechna doznání, jež byla GPU potřebná, právě tak jako skupina Radkova, ba učinila to formou mnohem odpornější, ač domněle její skutky nebyly odporné tak jako domnělé skutky Radkovy — a přec platila životem hned, kdežto Radek dostal ještě lhůtu. A tu si všimněme, že všichni zahraniční korespondenti líčí všechny hlavní obžalované před soudem (až na Sokolnikova) sebevědomě, projevující svou duševní převahu nad Vyšinským; Radek je mimo to ještě oslňující v polemice, svádí dramatický souboj s Vyšinským, v němž projevuje svou převahu, kousavost i opovržení k Vyšinskému.

To je zcela jiná tvářnost než u Zinověvů. Tímto chováním Radkovým probleskovalo vědomí, že je souzen s větší zárukou života než Zinověv s Kameněvem. Jak se stalo, že přes zkušenost Zinověvovu Radek zachránil život? To je výpočet oportunnosti v boji vládců proti opozici. Radek, Pjatakov, Sokolnikov atd. byli kapitulanti v protistalinském boji a sedm let sloužili režimu na nejdopovědnějších místech. Režim dobře věděl, co dělají. Jakkoliv byli to samí pracovníci vynikající a myslitelé samostatní, nebyli režimu nebezpeční tak, jak Zinověv s Kameněvem. Stalin nemusil jim v této fázi vzít hlavy naráz. Ale velmi mu jich bylo třeba, aby se skrze ně, někdejší přátele Trockého, ukázala světu, a hlavně masám v SSSR, odporost opozice.

Nebylo tentokrát ani podstatné to, kdo z obžalovaných bude popraven nebo nebude. Éra poprav začala v srpnu a dále může jít jen o lhůtu. Svrchovaná otázka je jen ta: může Stalinovo vedení pro budoucno prokázat svou schopnost vládnout a spravít se s hospodářskými úkoly země, zdvihnout životní úroveň dělnictva a venkovského lidu, dát lidu práva obhajoby svých zájmů a práva demokratická? A konečně: nezačne pro tyto otázky boj uvnitř dnešního Stalinova skupení? V. B.

(Pozn. redakce. Jako občané šťastné země, kde právo není ještě obudně ohýbáno politikou, nemůžeme mít k moskevskému procesu jiné stanovisko než negativní. Od svobodných lidí nikdo nemůže žádat, aby přijali kupu oněch nesmyslných lží, jež byly podstatou obžaloby. Chápeme, že jsou to jen křiklavé barvy, jimiž Stalinův režim natírá každou a jakoukoliv opozici, aby ji mohl zničit s tím větším pathosem. Zde mohou posoudit všichni (i ti, kdo se nad právem usklíbili, dokud doufali, že je budou moci ohýbat sami), co to znamená žít v zemi bezprávnosti, v imperátorství režimu. Politicky pak musíme říci, že není v zájmu světa ani v našem zájmu, aby Sovětský svaz byl právě v této situaci oslaben vnitřními poměry a oslabován ve své vnější rozhodnosti bojem s opozicí. Víme všichni, co by to znamenalo, kdyby na sovětském území vznikla anarchie a kdyby sovětská armáda byla rozvrácena. Není ani v zájmu klidu světa, aby nad vystřízlivělým režimem Stalinovým zvitězil trockismus, který se ještě nevyvléčil ze začátečních revolučních ilusí.)

Nedostatek osob

Nikoliv lidí, neboť mezi osobami a lidmi je jistý rozdíl. Lidí máme stále ještě nadbytek a přesvědčují nás o tom výkazy o nezaměstnaných, naproti tomu však máme naprostý nedostatek osob. Všude, kam se podíváme. Tento nedostatek stává se dokonce hroživým problémem, s nímž bude nám zápasit v příštích letech.

Je třeba konstatovat, že není dosti osob na odpovědná místa. V úřadech i soukromých podnikcích. Letošní absolventi strojnického a elektrotechnického inženýrství byli doslova rozebráni, především odbornými vojenskými úřady a soukromými firmami, které si zajistily u jednotlivých profesorů kontingenty. Stačí vzít v neděli kterýkoli pražský deník do rukou, abychom našli v insertní části anonce, jimiž se hledají inženýři, konstruktéři, ale také školení dělníci, jako frézari, brusíři, vrtači a pod. Před továrnami stojí nejen fronty nádeníků, kterých je nadbytek, ale také „přetahovači“, to jest lidé, kteří z jedné továrny přetahují zapracované dělníky do druhé. Dnes si nemůže dovolit riziko propustit zapracovaného dělníka žádná továrna, prostě proto, že by se jí už asi nevrátil.

Inženýři, pokud mají jen nějakou praxi a pokud se dovedou trochu uplatnit, jsou zejména menšími strojírnými přeplácní, a to někdy až dvoj- a trojnásobně. Tyto malé továrny se v době krise mnoho nestaraly a udržení kvalitních sil a ocitly se nyní, kdy přišly větší objednávky, v krizi. Velké továrny jsou pro ně výhodným reservoírem, do kterého si v příhodném okamžiku sáhnou a vyloví člověka, kterého právě potřebují.

Kritický nedostatek osob je na vedoucích místech. Lidé jen poněkud zasyvěcí do zákulisí našeho hospodářského života vědí kolik generálních ředitelů, kolik vrchních ředitelů v závodech průmyslových, jaký nedostatek vedoucích osobností je v našich největších bankách a v čelných ústavech našeho peněžnictví (Národní a Zemskou banku nevyjímajíc) a pojišťovnictví. Ještě před nedávnem se ukazovalo na některé starší osoby prstem, aby hleděly ustoupit se svých míst a uvolnily místo mladším. Dnes naopak se ptáme starostlivě, co se stane, až ten či onen odejde, kde se nalezne zaň náhrada? Stačí podívat se do našich centrálních úřadů, probrat personální status některých ministerstev, a zjistíme mezery, které jistě překvapují svým rozsahem. Není dostatek osob a nebudou. Naopak poměry se v příštích letech ještě zhorší.

Generace osob mezi 38—50 lety byla decimována válkou. Je to generace, která prodělala válku v zákopech a téměř každý si přinesl nějakou památku, při nejmenším malarii. Ale tato generace, která přichází dnes nejvíce v úvahu pro vedoucí místa, je ještě kvalitně nejlepší a nejpočetnější. Je to přece jen generace lidí, kteří prošli školami středními i vysokými, před válkou, lidí, kteří mají dobrý základ ze škol a dobré vzdělání. Horší je to s generací, která následuje, totiž s 30—38letými, kteří prodělali válku ve střední škole. Většina profesorů byla na vojně, pro nedostatek uhlí po celé měsíce byly školy zavřeny, vyučování se odbývalo, protože jak profesori, tak žáci měli jiné starosti, starosti o aprovisaci, starosti o otce a bratry, kteří byli v poli. Tato generace dostala velmi špatné základy ve školách a nevíte se, narazíte-li dnes mezi doktory a inženýry na lidi, kteří docela přesně nevědí, kdy se píše měkké a tvrdé i a jak použití přechodníku. Pro samostatnou práci jsou zpravidla nepoužitelní. Je to generace lidí, kteří právě v okamžiku svého největšího tělesného a duševního vzrůstu byli zabrzděni. I zde se jeví kletba války.

Mladší lidé nepřicházejí zatím na vedoucí místa v úvahu, protože nemají zkušenosti. Pokud je však sledujeme na místech, která zastávají, chybí jim něco iniciativy a také dobré školení. Typické na příklad je, že tyto mladí lidé dávají přednost státní službě před soukromými podniky. Známe případ, kde mladý člověk odmítl nabízené mu místo inženýra ve velké továrně, která jej chtěla okamžitě vyslat do zámoří, a spokojil se místo toho dvanáctistovkovým místem ve státní službě. U mladého, svobodného muže takové rozhodnutí jistě překvapuje.

Nejhorší mezera však je u 17—22letých, to jest u těch, kteří se narodili za války. Přebytek živě narozených osob klesl tehdy o více než polovinu normálního předválečného počtu, a nadto byli tyto ubožáci postiženi v nejtěžším věku nedostatkem potravin, především mléka. Jako studovaní lidé nepřicházejí dosud v úvahu, víme jen, že nejvyšší třídy středních škol a vysoké školy vykazují již velké mezery zactva a posluchačů. Shledáváme se však s tímto nedostatkem na pracovním trhu dělnickém. V sedmnácti letech přichází dělník zpravidla do továrny. Těchto dělníků je nyní úplný nedostatek, a co horšího, jsou to síly naprosto neškolené. Neboť tato generace byla postižena dvakrát. Po prvé při narození, válkou, po druhé v okamžiku, kdy měla ze školy jít do praxe, do učení ať v živnostech nebo továrnách. Leč právě v tomto okamžiku zasáhla světová krise. Generace lidí 17—22letých, lidí válečných, neměla příležitost se vyučit řádné práci a zdomakalít se v ní, neměla možnost osvojit si odborné vzdělání, a proto je dnes naprostý nedostatek odborně školeného dělnictva. Čtyři roky krise doléhají na nás stejně těžce, jako čtyři léta světové války.

Economicus.

Radí Keynes opět nadarmo?

Profesor John Maynard Keynes, jeden z nejbystřejších národohospodářů světa, který z národohospodářského žurnalisty se vysvihl až na katedru řádného profesora cambridgeské university a je její ozdobou, napsal do londýnských „Times“ tři články, jež vzbudily světový rozruch a mimořádnou pozornost.

Tyto tři články nesou souhrnný titul, který překvapil svět, probírající se z hospodářské krise: „Jak se vyhnouti hospodářské krizi?“ Jakže, již nyní myslit na příští krizi, když tato ještě není překonána. Keynes je muž, který patří mezi ty, kteří prokázali, že dovedou myslit o několik let dříve na to, co pak přijde. Proslavil se svou knihou, jež vyšla tesně po válce a jednala o „hospodářských důsledcích mírových smluv“ a čteme-li ji dnes znovu, zdá se nám, že tento muž byl přímo nadán jasnovídectvím. To, co se stalo, včetně neblahé serie reparačních konferencí, pozvolného ustupování od reparací a nakonec roztrhání všech hospodářských i politických klausulí mírových smluv Německem, to Keynes předvídal. Marně však radil a varoval. Vrátil se ke svému tématu po třech letech a navrhoval revisi mírových smluv, ale opět marně, byť se stejnou výmluvností, duchaplností, osliujícími vzděláním a předvídavostí. V nehlubším roce krise doporučoval cesty k prosperitě, jež byly jedněmi propagovány, druhými kritizovány, avšak vládami nedbány. A přece se musilo po nich jít, ovšem pozdě, když pracující lidé prožili strašlivé utrpení a když toto utrpení vedlo k údesným politickým převratům v Německu. Jeho loňská kniha o „všeobecné teorii zaměstnanosti, úroků a peněz“ je ještě v tak živé paměti, že není třeba ji připomínat. Nyní Keynes opět vystupuje s radou a předvídá vývoj. Radí nadarmo? S rozhodností Keynes popírá tvrzení, že existuje nějaká národohospodářská automatika, jakási „neviditelná ruka“, která nyní bude vykonávat sama kontrolu hospodářského systému, když již poněkud ozdravěl a přivede ho k prosperitě.

„Zvyšování úroku mělo neblahý vliv na investování, jež se zdražovalo dražšími penězi a vedlo k pádu do krise,“ praví Keynes. Významné to poučení pro ty, kteří nedovedou pochopit věci, samozřejmě mladší národohospodář. generaci, však kacířské generaci starší, jež dosud ovládá také naši politiku, naše banky, náš průmysl a rozhodující státně-finanční posice. Keynes soudí, že tentokrát toto nebezpečí „drahých peněz“ je zbytečné v zemích svobodného hospodářského vývoje. „Nesporně dříve“, píše Keynes, „vždy drahé peníze provázely hospodářské zotavení a konjunktury, ale byly současně též hláskou troubou (heraldem) nadcházející krise. Budeme-li si hrát s „drahými“ penězi pod záminkou, že jsou „zdravé“ anebo „přirozené“, nepochybně přijde krise. Toho se tedy musíme strčit tak, jako ohně pekelného.“ S potěšením jsme četli odvážné prohlášení Keynesovo, že užívání drahého úroku je fatálním omylem. „Za krise je povinností státní pokladny, aby dělala dluhy,“ opakuje Keynes svou kacířskou větu, jež dnes ovšem již ovšedněla, když u nás Macek tolik pro ni vytrpěl, ale „za konjunktury je stejně její povinností, aby je platila.“ Protože to dnes vzhledem k zbrojení nejde, doporučuje Keynes, aby byly zvýšeny daně na hrazení nákladů spojených se zbrojením. Na konec dodává: „Veřejná a státní správa je za krise povinna dělat investiční práce ze všech sil, avšak za prosperity je stejně úsilovně brzdit.“

„Potřebujeme konstruktivní přípravy pro budoucnost, neboť nynější zkušenost ukazuje, jak dlouho to trvá, než veřejné úřady připraví užitečné veřejné investice“ (pozn: docela jako u nás), píše Keynes, a praví, že je tedy třeba „psychologické přípravy k tomu, aby v době oživení nebylo více investic, než je nezbytně nutno.“ S takto nashromážděnými investicemi začnou veřejné úřady intervenovat na trhu zaměstnanosti v tom okamžiku, než pokles zaměstnanosti počne být patrný veřejnosti. „Pak nutno ulevovat na daních, snižovat daňová břemena, zvyšovat nákupní sílu.“ Stavby, doprava, veřejné investice, to vyžaduje velkých kapitálů, a při tom leží na půl v ruce veřejné a na půl v soukromé, proto je třeba spolupráce těchto činitelů již za mírné prosperity. Navrhuje, aby byl zřízen společný Board of Public Investment, tedy Úřad pro veřejné investice, který by připravil již teď zdravé plány na doby, až jich bude zapotřebí. „Budeme-li čekat na krizi, až přijde, bude pozdě,“ uzavírá Keynes.

Řekněme při této příležitosti, že podobným problémem se zabýval 13. ledna 1937 ve své řeči švédský ministr financí a že prezident Roosevelt již podobnou komisi loni zřídil. A konečně, že loni uspořádala nejlepší hospodářská revue světa „Economicist“ anketu, čili jak Angličané takové společné práci říkají, symposium, v němž se shodli spoluautoři na těchto bodech:

1. Financovat zbrojení přímým zdaněním,
2. uvolnit omezení dovozu,
3. připravit plán veřejných prací pro budoucnost,
4. udržet úrokovou míru na její dnešní nízké úrovni.

Při této příležitosti bychom si dovolili podotknout, že jsme již předloni v „Přítomnosti“ navrhovali, abychom netrvali na tom, že uvolníme obchodní styky s tím kterým státem, až on je uvolní s námi. Princip „z ruky do ruky“ jsme odmítali jako nepraktický v tomto případě a navrhovali jsme — za posměchu t. zv. praktiků, kteří republiku hospodářsky přivedli ovšem tam, kde je — aby se poskytly výhody hned a odebraly teprve po zkušenosti, že se tak stalo nehodnému obchodnímu příteli. Upozorňovali jsme zde dále již před několika léty na faktum, že 4/5 našeho zdanění jsou daně nepřímé, že bez investičního dlouhodobého rozpočtování není vyrovnaného hospodářství a že přestavba národního hospodářství je předpokladem trvale stoupající životní úrovně. Ing. Nečas, dnes ministr sociální péče, popularisoval před třemi lety svůj investiční plán v neprávem zaniklé knížce „Za práci statisíců“. Ukazuje to ostatně, že shodně myslí pokrokové ekonomické kruhy na celém světě, ale že naše hospodářství a veřejná správa jsou stále ovládnuty konservativci, že jsou hypnotisovány předválečnými národohospodářskými poučkami. A ovšem, řekne-li něco Angličan, mluví o tom celý svět. Svou serií článků uzavřel J. M. Keynes touto větou: „Je tu nejmenší šance konstruktivní a dopředu myslící politiky v soudobé Anglii? Je vůbec představitelné, že vláda učiní něco včas? Proč ne?“ Nahradme slovo Anglie slovem Československo, a považujme i tento článek jen za jednu z krůpějí, jež již tak dlouho dopadají na kámen hospodářského konservatismu československého. Dr. Karel Kříž.

Veřejně a neveřejně

Ještě předseda vlády Hodža nezačal jednati s německými aktivistickými stranami, a již se ze dvou stran ozvalo volání: chceme, aby se jednalo veřejně, chceme, aby veřejnost byla informována o průběhu porad. Tak volal tisk Národního sjednocení a tisk sudetoněmecké strany K. Henleina: „Heimatrufer“ uvádí: ... že nyní také při t. zv. jednání o vyrovnání se má jednati za zavřenými dveřmi, jest v sudetoněmecké politice novum. Kdysi se říkalo, že v demokracii nebude tajné diplomacie. Víme, že kvete dnes více, než kdy jindy.“

Jsou věci, které se nedají řešiti na Václavském náměstí ani na náměstí v Aši. Ani demokracie nevyklučuje důvěrnost jednání a porad. Důvěrnost porad nemá nic společného s tajnou diplomacií. Není to právě sudetoněmecká strana K. Henleina, která velmi málo si potrpí na veřejnost svého jednání? Není to právě ona, které vytýkají vlastní její stoupenci, že vedení strany se zmocnil Kameradschaftsbund, který pracuje více v zákulisí, než veřejně? Nedávno byly také v Henleinově straně smířovačky: vedení se smířovalo s opozicí vedenou Kasperem a Kreisslem. Bylo toto jednání o smír vedeno veřejně? Dozvěděla se veřejnost, v čem musilo ustoupiti vedení SdP. a v čem snad slevil Kasper? Informuje snad Henleinova strana veřejnost o cestách svých lidí do Německa? Stejně je tomu s Národním sjednocením. I tam dr. Kramář stále smířuje různé rozvaděné skupiny. Konají se tyto smířovačky před veřejností? Vykládá před veřejností Stříbrný, co má proti Hodáčovi a naopak?

Ani Národnímu sjednocení ani Henleinově straně se nejedná o to, aby porady s německými aktivisty se konaly veřejně. Jim jde o to, aby mohli lidem, kteří usilují o úpravu sporných otázek, házet klacky pod nohy. Těmto stranám záleží na tom, aby českoněmecký svár trval dále. Vybudovaly na něm kus své politické existence. Proto se tváří, jako by měly zájem na veřejnosti jednání. I lidé z Henleinovy strany jednali s lidmi z české politické pravice. A řekla Henleinova strana, co bylo předmětem těchto porad a bylo ujednáno? V. G.

Potřebuje Praha podzemní dráhu?

Myšlenka vybudovati v Praze podzemní dráhu je již úctyhodně stará a nepopíratelně efektní. Podzemní dráha zdá se jaksí patřit k atributům velkoměsta a Praha by se postavila do jedné řady s Londýnem a Paříží. Nadto pak zápasí Praha už delší dobu se skutečnými dopravními potížemi, jednak tísní dopravu ve vnitřním městě, jednak nedostatkem spojení na periferii, takže každá naděje na zlepšení těchto poměrů je vítána s nadšením dostatečně pochopitelným.

Na první pohled se zdá, že řešení pražského dopravního problému podzemní drahou je nejjednodušší. K tomu přistoupily nyní ještě dva momenty, které se pokládají za dostatečně silné;

je to především důvod vojenský, neboť se nám tvrdí, že podzemní dráha bude zároveň řešením protiletectvých krytů pro velké množství obyvatelstva — jednak obava, co budeme dělat, až se skončí dnešní zbrojní konjunktura. Pak by se měly nasadit velké práce, spojené s podzemní drahou, aby úbytek vojenských dodávek vynahradily.

Zůstaňme tedy hned u těchto prvých dvou důvodů, které momentálně hrají beze sporu značnou roli. Pokud jde o protiletectvé kryty, troufáme si tvrdit, že podzemní dráha nikdy nemůže splnit očekávání, v ní kladené. Na písčitém pražském terénu mohla by být podzemní dráha uložena především těsně pod povrchem (jako je tomu v Berlíně a v Paříži a u londýnského Underground), takže by vozovka ulic byla vlastně mostní konstrukcí a tvořila by zároveň strop podzemní trati. Jedině v místech, kde by podbíhala koryto Vltavy, snížila by se hlouběji pod povrch, což ovšem se také projeví ve výši stavebních nákladů. Proti letectvým bombám, a to i lehkým, neskýtal by tudíž tento strop v největší části města ochranu, naopak ale, při útoku plynovým, s nímž nutno jistě v první řadě počítat, stala by se nádraží podzemní dráhy lapákem lidí, kde by se udusili plyny, jež, jsouce těžší než vzduch, stahují se především do míst nízkou položených. Ostatně budiž při této příležitosti dovoleno podotknout, že se nám zdá, že celá naše protiletectvá obrana je speciálně v Praze založena na šabloně sice velmi vhodné pro Berlín nebo Drážďany, města, ležící v úplné rovině, ale pramálo vhodné pro město, položené mezi tolika kopci, jako je tomu právě u Prahy. Je přece známo, že si naši letci stěžují, že pražský kotel je po většinu času zahalen mlhou a kouřem, takže je dosti obtížná orientace. Není-liž tato okolnost přímo pokynem, abychom se proto postarali o zamlžovací aparát? Při jejich dostatečném počtu bylo by možno vnitřní části města během několika minut úplně zahalit mlhou, při čemž protiletectvé baterie, umístěné na kopcích, podržely by si znamenitý výhled. Mimo to netřeba obyvatelstvo zahánět do sklepů a do protiletectvých krytů, nýbrž spíše naopak, doporučit mu, aby se, pokud je to možné, uchýlilo na kopce, do parků a lesíků, kterých má Praha takovou hojnost. Proti přímému zásahu letectvou bombou není ochrana, leda v několikametrovém betonovém krytu, jichž pořízení by stálo miliardy a nepřichází v úvahu. Proti plynovému útoku je však nejlepší ochranou vysoko položené místo na volném vzduchu.

Leč vraťme se zpět k druhé okolnosti, která se nyní uvádí jakožto směrodatná pro budování podzemní dráhy. K momentu konjunkturálnímu. Jestliže za dva roky budeme mít — jak konečně také doufáme — zbrojní konjunkturu za sebou, budeme nuceni uvažovati o tom, co budeme dělat pak. Především se zdá, že, nebude-li válečného nebezpečí (a bude-li, pak bude také trvat zbrojařská konjunktura), rozvine se civilní konjunktura sama sebou, protože výroba dnes již jen čeká na možnost normálního provozu. Je vůbec velkým omylem tvrdit, že to, co dnes prožíváme, je výhradně zbrojařská konjunktura. Není to pravda, neboť také čistě civilní konjunktura, která není v žádné souvislosti se zbrojením, je na velmi rychlém vzestupu. Leč předpokládáme, že se mylíme, a že sama o sobě civilní konjunktura nezačne, až se skončí vojenská. Bude potom výstavba podzemní dráhy nejvhodnější cestou k jejímu povzbuzení? Mohou o tom být značně pochybnosti. Zdravá civilní konjunktura — a jinou nemůžeme potřebovat — musí být založena také na zdravých základech hospodářských. V posledních kritických letech jsme si zvykli počítat příliš a fond perdu a nepozastavujeme se již příliš nad nedostatky kalkulace. To by se mohlo jednou zle vyplatit.

Počítá-li se jen při zcela omezeném rozsahu podzemní dráhy s nákladem jedné miliardy Kč, pak znamená při dvacetileté amortisaci a 5% zúročení pouze kapitálová služba náklad 100 mil. Kč ročně. Bude tedy podzemní dráha nucena vydělat 100 mil. Kč ještě dříve, než bude kalkulován provoz, který přirozeně nebude zadarmo. Pokládáme to za naprosto vyloučené, a to z řady důvodů. Především je mylné tvrzení, že podzemní dráha odstraní pražskou dopravní kalamitu. Řekli jsme již vpředu, v čem tato kalamita spočívá. Stísněnost dopravy ve vnitřním městě je způsobena tím, že Praha setrává houževnatě při elektrických tramvajích. Činí tak z důvodů kapitálových, neboť v prvých letech po převratu nainvestovala příliš velké sumy do elektrických drah, které by odstraněním elektrifikací vnitřního města byly znehodnoceny. Pro město s ulicemi tak krivými a úzkými, jaké má vnitřní město pražské, hodí se jedině doprava autobusová, a to opět jedině

s autobusy jednopatrovými, jaké nalézáme ve městech anglických a v Berlíně. Jedině tyto autobusy zabírají poměrně málo místa a zvládnou velkou nárazovou dopravu v hodinách ranních, poledních a večerních. Mají-li se v Praze uplatnit, předpokládá to však především vybudování dobrých a sálových vozovek. Na našem dláždění by se převrátily. Nepřicházejí také v úvahu při dopravě v terénu kopcovitém, ale to není náš problém, neboť nejsilnější dopravní frekvence vyvíjí se v Praze I., v dolní části Praha II. a v části Praha III. Ve všech ostatních čtvrtích můžeme řešení dopravního problému, pokud jde o vlastní dopravu uliční, posunout ještě alespoň o deset let. Zato ve vnitřním městě pražském se stane tento problém naléhavý již v nejbližších letech, protože motorisace musí se velmi rychle rozvinout a dohonit to, oč jsme zůstali za ostatními státy střední Evropy. A pak se v ulicích, jako jsou Příkopy, Jindřišská, Vodickova, Havlíčkova, Hybernská, 28. října a pod., nehneme. Elektriky tedy musí z vnitřního města pryč.

Budou však nahrazeny podzemní drahou? Podzemní dráha má v nelepším případě probíhat vnitřní Prahou dvěma liniemi. Leč tyto dvě linie ani zdaleka nemohou nahradit hustou síť elektrických tratí, která se právě ve vnitřním městě sbíhá. Půjde-li na příklad jedna trať podzemní dráhy pod Národní třídou a Příkopy, nemůže nahradit tučet tratí, které těmito ulicemi procházejí dnes. Publikum musilo by elektrických tratí, přicházejících z jiných směrů, než odkud půjde podzemní dráha, na počátku a na konci těchto ulic přestupovat. To však neznamená zrychlení dopravy, nýbrž její zdržení, nepříjemnosti a mimo to byl by tento úsek trvale tak přeplňován, že by sotva se zde mohla vyvíjet doprava k spokojenosti obecnosti. Problém elektrických tratí ve vnitřním městě zůstane tedy nadále, ale zhorší se, protože podzemní dráha jim přece bude konkurovat. Nakonec nezbuďte nic jiného, než elektrické tratě z vnitřního města odstranit a nahradit je autobusy, jichž provoz je ovšem drahý. Varujeme již nyní před trolejbusy. Trolejbus je jistě dokonale vozidlo, bezhlučné a provozně levné, ale nehodí se do vnitřního města, protože právě tak, jako elektrika, je vázán na pevnou trať. Největším nedostatkem trolejbusů je, že se nemohou předjíždět. Výhodou autobusové dopravy je však právě tato okolnost. Fronty elektrík, které vidíme v poledních hodinách na Můstku, nepřicházejí v úvahu u autobusů. Především odpadají refugie, protože autobusy jezdí až k chodníku a mají možnost využít celé poloviny jízdní dráhy, což prakticky znamená, že i v takové ulici, jako jsou Příkopy, mohou jeti tři vozidla vedle sebe. Mimo to je výhodou autobusů, že nemusí na každé stanici zastavit. V Londýně staví autobus jen na znamení, které dá buď chodec rukou nebo cestující ve voze zvonkovým signálem, umístěným v každé řadě sedadel. Londýnské autobusy jedou často i půlhodinovou trať bez jediné zastávky. To ovšem u elektrických drah, právě tak jako u trolejbusů, je nemožné, protože, zastaví-li první vůz, musí zastavit všechny, které jedou za ním. Elektrické podniky se tudíž nevyhnou zavedení autobusů ve vnitřním městě.

Tím momentem se velmi podstatně zrychlí doprava, neboť každý automobilista ví již dnes, oč rychleji se dostane kupředu v ulici, ve které nejedí elektriky, než v ulici, ve které jezdí. Některé ulice, jako na příklad 28. října, se velmi podstatně uvolní dopravě. Ale tím nebude ještě celý problém vyřízen, protože jde také o zrychlení a rozšíření dálkového spojení. I zde je podzemní dráha sotva na místě. Co Praze především chybí, jsou dráhy periferní. Všechny pražské elektrické tratě procházejí středem města a jdou z jednoho konce na konec protilehlý. Se severu na jih nebo s východu na západ. Tento systém je v jednom směru nevýhodný. Způsobuje na předměstí velmi řídkou dopravu, naproti tomu však zcela zbytečně kupí dopravu ve vnitřním městě. Jede-li někdo z Podbabské třídy, musí čekat 8—10 minut na svůj vůz. Ve vnitřním městě jede však vůz každé půl minuty, a to někdy ve velmi dlouhých úsecích (na příklad od Národního divadla na Poříčí, nebo od Musea k Obecnímu domu). Výhodou tohoto systému je, že je možno dostat se s kteréhokoli místa vnitřního města zpravidla bez přestupování nebo nejvýše s jedním přeseďáním až na nejzašší periferii. Pražským poměrům by však daleko lépe vyhovovalo, kdyby elektrické tratě dojížděly pouze na okraj vlastního vnitřního města a zde se obracely, přenechávající dopravu ve vnitřním městě autobusům. Chce-li mermomocí někdo

budovat podzemní dráhu, ať na okraji vnitřního města zapustí elektrické tratě pod zem a frekvence, která se dnes vyvíjí na ulici, ať se pak pohybuje pod ní. Leč i tento projekt je zbytečně nákladný, zejména uvážíme-li, že by autobus všechny problémy, které se nám naskýtají v této souvislosti, rozřešil daleko snáze a levněji, jak pokud jde o investice, tak i pokud jde o provoz.

Pro elektrické podniky zbývá i tak ještě mnoho nevyřešených otázek. Především okružní doprava periferní. Potřebujeme spojit vnější okruh vnitřního města okružní elektrickou tratí, tak aby na příklad bylo možno jeti přímo z Nuslí přes Vršovice a Vinohrady na Žižkov, což dnes ještě možné není. Dnes ještě je třeba cestu z Vršovic na Vinohrady (na příklad z Ruské třídy na Korunní), která pěšky trvá tři minuty, podniknout elektrickou přes Mírové náměstí, což je cesta na dvacet minut. Ze Žižkova do Karlína se dostaneme pěšky za deset minut, elektrickou kolem Masarykova nádraží za půl hodiny. Z Košíř do Břevnova pěšky za dvacet minut, elektrickou kolem Anděla a přes Klárov téměř za hodinu. Zde tedy čeká elektrické podniky ještě veliký úkol, mají-li provést opravdu dobré spojení jednotlivých předměstí mezi sebou a nestarat se, jako činily dosud, výhradně o spojení předměstí s vnitřním městem.

Kromě toho si nemůžeme naříkat, že bychom byli zhýčkáni, pokud jde o elektrickou dopravu dálkovou. Dostat se z Prahy do Modřan je stále ještě problém, tak jako do velké vilové kolonie v Klánovicích, do nespočetných villegiatur v povodí Berounky a dolní Vitavy. Zde všude měly být dávno již elektrické tratě, jako je nalezneme v okolí daleko menších měst v Německu a Itálii, neboť teprve pak by se staly tyto obce vsutku předměstí Prahy, ulehčily by přeplnění, kterým stále ještě hlavní město trpí. Pražské obyvatelstvo by jimi získalo rychlý výjezd do zdravého a krásného okolí.

Jestliže tedy uvažujeme o tom, jak podnitit mírovou konjunkturu, až se skončí konjunktura válečná, snažme se učiniti tak s tužkou v ruce a počítejme především s tím, čeho je hlavnímu městu v první řadě třeba, a s tím, co se můžerentovat a co může přinést užitek také rozsáhlejšímu okruhu zájemců. Podzemní dráha je v první řadě prací pro nádeníky, zaměstnané na výkopech, dále pro továrny na cement, pro železárny a pro továrny elektrotechnické. O rentabilitě podzemní dráhy musíme být ještě přesvědčeni — zatím v ni nevěříme. Naproti tomu asfaltování vnitřní Prahy, vybudování moderního autobusového parku, rozšíření elektrických tratí na pražském okruhu a na dalekou periferii, resp. do pražského okolí, je práce, která zaměstná širší okruh zájemců (mezi nimi však budou také cementárny, železárny, elektrotechnické továrny i automobilky) a při tom to dává zcela jednoduchý počet rentability. Zde není třeba mluvit o miliardových investicích. Budou-li však miliardy k dispozici, jako by nezbytně musely být na podzemní dráhu, pak se postarejme především o problém pražských nádraží. Neboť zde jeho rozřešení nemůžeme řešit zásadně žádnou pražskou dopravní otázkou. Jan Šíp.

politika

Rudolf Procházka:

Jak daleko půjde Itálie s Německem?

Je to týž Mussolini?

Není pochyby, že spolupráce diplomacie italské s německou představuje jeden z nejpozoruhodnějších a také nejvýznamnějších zjevů soudobé politiky. Jak je to možné? Jak je to míněno? Jak dlouho to může potrvat? Půjde Mussolini s Hitlerem až do těch krajních důsledků? Je to ještě týž Mussolini, který před dvěma a půl rokem odmítl tak rozhodně Hitlerovu středoevropskou koncepci v Benátkách a zakrátko potom postavil se dokonce s tasenou zbraní na Brenner? Týž Mussolini, který v roce 1924 první uznal formálně vládu sovětů, který potvrdil tak Barthouovi, že francouzsko-českosloven-

sko-sovětský pakt neodporuje Locarnu, a který udržoval až do nedávna přímo jistý drát na Moskvu? Řešenoval Mussolini od té doby na Rakousko? Přenechal Německu v vše na sever od Dunaje, dal se získat k protibolševickému u křížáctví? To jsou otázky, které znepokojují silně také u nás. Odpovědi nejsou jednoduché, ale mohou vyznít naprosto negativně.

Ne, Mussolini se nezměnil a dělá dnes ve věci samé stejnou politiku a ze stejných důvodů, jako dělal tu předešlou — totiž ku prospěchu, docela sobeckému, bezohlednému prospěchu Italie, ale jen a jen ku prospěchu Italie. Je to jednání tvrdé a odvážné, snad někdy přímo nebezpečné a hazardní, ale je naprosto zbytečné podkládati mu jiné motivy, dokonce nějaké citové nebo dogmatické „ideologické“ motivy.

Pozorujeme-li spolupráci Mussolini—Hitler, mějme vždycky na paměti, že je to spolupráce nikoli dvou přirozených spojenců, jako u Francie a Anglie, nebo u Československa a Francie, nýbrž dvou konkurentů, a že se děje přesto, že jsou to sokové, nikoli proto, že jsou to přátelé — ba jsme v pokušení říci přímo: tato spolupráce má smysl a účel právě v tom, že je tu ztajeno vzájemné nepřátelství. Mussolini drží tímto společným postupem Německo vlastně v šachu. Italská diplomacie má již svou tradici a zkušenost v této zvláštní metodě. Desetiletí její účasti v trojspolkové politice před válkou nebyla nic jiného. Dokud jsem v přímém kontaktu s nebezpečným odpůrcem, mohu ho sledovati zblízka, ba cítím současně každé jeho hnutí, mohu podporovat a poněkud i řídit jeho tlak v jiném směru, a pokud to mohu dělat, jsem sám před ním jist. Touto moudrostí je ostatně inspirována také politika polská vůči Německu. Mussolini, stejně jako Beck, jsou politikové, jejichž zásadou je nevázat se žádnými zásadami, otáčet politické směrnice podle potřeby, ale vždy podle vlastní osy, takže se dají definovat kdykoli kterýmkoli druhým mimoležícím bodem. Jednou to může být Řím—Paříž, jindy Řím—Berlín, pak třeba Řím—Londýn, a opět Řím—Berlín. Pevný je pouze jeden bod, střed pohybu, Řím. Není jiného prostředku, jak připojit římskou politiku k vlastní linii, než učiniti ji shodnou s jejím vlastním zájmem, a není jiného prostředku, jak ji tu udržet, než prospívat Itálii. Spolupráce s ní netrvá nikdy ani o vteřinu déle. Někdy pokračují, ať z důvodů vděčnosti nebo pouhé setrvačnosti, italská politika nezná. Vyžaduje placení hotovými. Její spojenectví se musí neustále vyplácet.

Spolek s Německem je zatím nejvýnosnější.

Dnes jest situace velmi zajímavá, kterou nesporně trpí Francie i my, jako její spojenci, a kterou získává Německo. Italie soudí, že nás nemá tou dobou tolik zapotřebí a může těžit nejspíše z spolku s Německem. To tedy opravdu není v podstatě nic nového a překvapujícího, zejména nic převratného a definitivního. Je třeba jen se podívat pozorně do důvodů nejnovějšího italského obratu, které věru nevykazují žádnou ideologii, nýbrž jsou právě tak oportunistické jako vždycky. Jaká je aktuální situace Italie a čeho vyžaduje?

Mussolini dobyl Habeše, vyvzdoroval si ji na Společnosti národů, to jest konkrétně na Anglii, kterou

silně urazil a možná také poškodil v míře, kterou si arci může odhadnout jen ona sama. Potřebuje mezinárodního právního uznání toho, čeho násilím dosáhl — to jest, potřebuje usmířit Anglii, dosáhnout, aby vnitřně uznala věc, kterou zatím přijala jen trpně. Společnost národů dosud uznání de jure odmítá a do té doby je vždycky možno, aby Anglie provedla Mussolinimu něco nepřijemného. Má dlouhou paměť a dlouhé ruce. Proto nepřítí úplně nemizí. Ale všimněme si dvojí taktiky, kterou Italie provozuje na jedné straně proti Francii, s níž zachází se stejnou chladností, na druhé vůči Anglii, kterou stůj co stůj snaží se získat. Mussolini cítí v Anglii hlubokou nepřízeň proti sobě, nepřízeň, kterou nemůže a ani se nepokouší ignorovat. Nezapírá silný zájem, který má na tom, aby tomu tak nebylo. Ostatně od počátku aféry se všemožně namáhal rozptýlit anglickou nedůvěru. Nejprve se snažil, aby z toho vůbec nebyl konflikt a když se mu nemohl vyhnout, ujišťoval stále, že nepodniká nic proti Anglii a jejím držávám, že jeho úmysly jsou tu zcela nevinné, že si bere říši něgušovu jako „no man's land“. Když tato podivná a podvojná válka skončila, zas hned první slova a první pokusy duceho platily Anglii. Pozvání Ward Price, řeč v Miláně, konečně úspěch: gentlemen's agreement ze 2. ledna tohoto roku.

Co to vše znamená? Italie nesnese trvale nepřátelství Anglie. Je pravda, že nešla nikdy proti Anglii. Aspoň ne přímo. Mussolini prostě si nemůže troufat na něco takového, co se mu přičítalo: pokus zlomit moc Anglie v moři Středozezemním. Potřebuje Anglie, smí ji míti proti sobě, a proto dalek hněvu nad tím, co mu v Ženevě dělala, běhá za ní a hledá usmíření. Ani ho nenapadá budovat proti ní blok s Německem. Nikdo ani nedává tento výklad italsko-německé spolupráci. Je tomu opravdu spíše naopak, a všichni zasvěcení to vědí. Celá italsko-německá spolupráce spočívá ve svých nejhlubších základech v tom: hlídat se navzájem, aby žádný z obou nezískal Anglii proti druhému nebo nepropůjčil se Anglii proti druhému.

Vody, v nichž Mussolini loví.

Na počátku a v průběhu habešské kampaně měl Mussolini největší strach z toho, aby se Německo k Anglii nepřipojilo, k čemuž mělo mnoho chuti. Právě tak jako zase Německo se muselo obávat, aby se obnovila fronta streská. Berlín manévroval při tom nesporně velmi obratně. Dovedl najít takovou cestu v kampani sankční, že si nepopudil proti sobě žádnou stranu a měl i má stále na obě strany volnou cestu. Mussolini se ho právě proto stále drží — a při tom pracuje na vlastní pěst v úsilí o Anglii. Je jasno, že kdyby Londýn měl Německo k dispozici, nemusil by s Itálií počítat a mohl by ji „vyřídít“. Avšak neurovanané evropské poměry, trvajících starý protiklad Francie—Německo, dědictví míru versailleského, a nový protiklad demokracie — fašismus, tak zv. válka ideologická to nedovolují. To je právě italské kalné loviště, to dodává moci Italie váhu a její politice téměř neomezené možnosti. Proto Italie pečlivě si udržuje tuto ošemetnou evropskou situaci, udržuje si ji, abychom tak řekli, na mírném ohni. Nerozštěpuje požár, v němž, jak ví, byla by sama v první řadě postižena, nestaví se také v čelo žádného křížového tažení

na východ po bok Německa, ale sabotuje celoevropskou dohodu, souhlasí s německým vylučováním Sovětů a označuje nyní dokonce spolu s ním demokracii nejen za zbankrotělou, nýbrž i za nositele bacilů bolševismu. To vše se děje v nejvlastnějším zájmu Itálie. Řím nemůže potřebovat Evropu stabilizovanou, v níž by v žádném případě nevedl a kde by už nebyl hledán jako poctivý makléř a rozumný vyrovnávací činitel, který může uplatnit blahodárny vliv na německého divocha. A dále: Itálie nemůže opravdu potřebovat přítomnost ruské velmoci ve Středozemním moři (právě tak jako by tu nemohla uvítat posice německé): proto ochota k uznání statu quo v této oblasti. Itálie byla velmi dotčena už dohodou v Montreaux o úžinách, otevírajících sovětskému černošskému loďstvu přístup do Středomoří. Nemá nic proti sovětskému v Rusku, když je dáleko, a první s ním navázala styky, které se jí hodily, ale Středomoří by bylo strašlivým konkurentem a rušilo dokonce představu o „mare nostrum“. — Itálie vykládala si dohodu v Montreaux přímo jako pomstu Anglie — a proto tím víc usilovala o rychlou dohodu s vládkyní moří, která s tak neočekávaným tempem a důkladností dává do pořádku svou technickou i diplomatickou výzbroj.

Zde máme klíč k porozumění společného postupu Itálie s Německem ve věci španělské — a jich společné snaze vyhovět Anglii. Chápat to jako akt spolenectví s Německem nebo dokonce podřízení se Hitlerovi, je úplně zvrácení skutečného stavu. Itálie byla první, jež zasáhla do poměrů ve Španělsku, a Německo se k ní teprve připojilo. Itálie tu má své blízké, přímé zájmy, kdežto Německo samo je na rozpacích. (Námitky říšské obrany.) Řím ani jako velmoc, aspirující na hegemonii ve Středozemním moři, ani jako stát fašistický by opravdu nemohl snést zakotvení sovětského vlivu nyní i na západě, v Katalanii, po otevření Dardanel a známém vlivu v Turecku. To nám musí býti také jasno. K tomu není zapotřebí žádné náklady Itálie ideologií německou. Zde je zase shoda s Němci pozdější italský zájem dřívější. Ale i zde ve Španělsku, jako v případě rakouském a střeoevropském, jde spolupráce italsko-německá právě jen tak daleko, jako jdou společné zájmy čelit vlivu francouzskému a sovětskému. Vzájemná konkurence se při tom naprosto neodstraňuje, nanejvýš se mírní a zatlačuje v pozornosti veřejného mínění, zejména vlastního, do pozadí. Vystoupila by znovu značně a možná prudce v tom okamžiku, jakmile by bylo překonáno akutní nebezpečí, jež zde oba „spojenci“ dnes stejně cítí. Mussolini hraje svoji vysokou hru s bravurou, ale nesporně obratně — a ve skutečnosti není to ani tak těžké, jak to vypadá. Může se spolehnout, že jak ve Španělsku, tak v Rakousku je pro každý případ kryt také Anglií a Francií, a může automaticky změnit frontu, jakmile se mu to hodí. Sověty na Pyrenejském poloostrově nemohly by Anglie ani Francie také potřebovat — právě tak, jako Itálie by nemohla potřebovat uplatnění svrchovaného vlivu německého na Franca nebo uchvácení částí španělského území nebo španělských držav Německem.

V Rakousku a okolí je to horší. Mussolini zde bojuje, možno říci, přitlačen ke zdi. Naprosto nelze

se domnívati, že by tu byl s Hitlerem vyrovnán a cítil se bezpečným. Mussolini schválil dohodu z 11. července 1936 z důvodů ryze reálně-politických, to jest tak trochu proto, že mu nic jiného nezbyvalo. Říká se tomu dělat příjemnou tvář k ošklivé hře. Rakousko nemohlo prostě jako německý stát vydržet v protiněmecké frontě. Při tom však zůstalo rozhodně protihakenkreuzerským, katolickým, sympaticky naladěným vůči Římu kvirinálskému i vatikánskému, Schuchnigg bije se za svou vnější i vnitřní nezávislost dodneška statečně, v první i poslední řadě díky pomoci italské, která tu však kořistí tiše a bezplatně ze souběžného zájmu našeho, československého a francouzského. V prvním desetiletí po válce využívala nás Itálie v tomto směru stoprocentně.

Na této pozici se dodneška pranic nezměnilo. Jen taktika se mění podle potřeby. Ruku v ruce s Německem sleduje Mussolini neochvějně tentýž cíl, jako třeba zase s mečem v ruce proti němu. Je vždy s to změnit metody ve 24 hodinách, ale „čím více se to mění, tím více je to totéž“. Italové si libují, že jejich politika je pružná a odvážná, nikoliv vrtkává — a nikoli strnulá. Nikdy neprovede takovou věc, aby se umístila v nějakém pevném bloku. Itálie může tím vždy jen hrozit — a současně nabízet své služby, aby k tomu nedošlo, aby v Evropě nevznikly dva pevně vyhraněné a zřejmě proti sobě vyzbrojené a dále o závod zbrojící tábory. Za to právě dostala Anglii — aniž ztratila Německo. Foreign Office i Wilhelmstrasse ji potřebují — a ona dává oběma jen to, co potřebuje sama: vrátkou rovnováhu v Evropě, plynulost front, udržování kontaktů, stále kompromisy, které se vyplácejí především jí. Proto ty rozpaky a chlad v Itálii, když se nyní řečí Edenovou a Blumovou a odpovědi Hitlerovou zahájily zas pokusy o přímé sjednání kompromisu s Německem. Itálie je živa ze svárů a vzájemného si překážení velmocí a zprostředkování mezi nimi. Nemůže potřebovat ani jejich smír, ani jejich srážky. Žádné rozhodnutí. Proto také nikdy nikomu a nikterak neprospěje, aby rozhodl základní otázku Evropy ve svůj prospěch. Bude spolupracovat s každým a proti každému, střídavě a opatrně jak a pokud se jí to bude hodit.

literatura a umění

Otto Rádl:

Lyrika, která se dá čísti

Zdravotní poesie.

Pro literární historiky existuje lyrika osobní a neosobní, reflexní a meditativní a všelijaká. Pro čtenáře existuje pouze jeden druh lyriky: lyrika, která se dá čísti. Přišli bychom do rozpaků, kdybychom měli vyjmenovat, co z naší nejmladší poesie mezi tento druh literatury patří. Z mladé evropské lyriky musíme sem však rozhodně zařaditi básnické dílo Erica Kästnera. Už při četbě prvních Kästnerových lyrických sbírek „Muž podává zprávu“ (Ein Mann gibt Auskunft), „Srdce na kabátě“ (Herz auf Taille) nebo „Mezi židlemi“ (Gesang zwischen den Stühlen) jsme cítili jasně,

že tu vyrůstá cosi, co bychom mohli přehnaně nazvat lyrickou vědomě užítkovou. V úvodu své právě vydané nejnovější knížky básní „Lyrická domácí lékárna“ (Lyrische Hausapotheke) to čteme od autora samotného na půl ironicky formulováno:

„Už vždycky jsem se snažil o to, psát strofy, kterých by se dalo duševně používat. Přes svou vlastní potřebu jsem se pravidelně zdržoval publikovati cokoli, co by nebylo ničím jiným, než uveřejněním osobních nálad a názorů.“

Tedy poesie, která je moderní tím, že směřuje k objektivnosti, že chce být užitečná. Kästner vypráví, že by chtěl psát lyrickou sbírku, která by v jednotlivých částech mohla sloužiti k zdraví průměrného lidského duševního života. Kdo má bolenu hlavy, užívá pyramidonu. Koho páli záha, ten polývá sodu. Koho bolí v krku, ten kloktá kysličník vodičtý. A kromě toho mají lidé ve skřínce, nazvané domácí lékárnou, ještě v zásobě kozlíkové kapky, leukoplast, borovou masť a jodovou tinkturu. Jsou však nemoci, proti kterým nepomohou pilulky.

„Co má užívat člověk, kterého trápí bezútěšná samota podnájemnického pokoje, nebo studené vlhké a šedivé podzimní večery? Po jakém receptu má sáhnouti ten, koho škrtí zlý anděl žárlivosti? Co má kloktati člověk, kterého omrzelo život? Co pomohou vlažné obklady, když se někomu polámalo manželství? Co si má počít s gumovým polštářem, naplněným horkou vodou?“

Abv byla léčena samota, zklamání a jiné bolesti srdce, k tomu je zapotřebí jiných léků. Některé z nich se jmenují: humor, hněv, lhostejnost, ironie, kontemplance nebo přehánění. To jsou protijedy. Ale který lékař je předepíše a který lékárník je naplní do lahviček?

Proto věnuje Kästner svou novou sbírku básní terapii soukromého života. Píše básně, určené k léčení malých i velkých obtíží tohoto života. Vytáhněte tyto básně z kapsy, budete-li v tísní. Působí příjemně, když cizí člověk formuluje náš vlastní zármutek. Formulace léčí. Kromě toho je prospěšno poznati, že se jiným nevede také o nic lépe než nám. Ostatně uklidňuje i to, čísti někdy pravý opak toho, co cítíme sami. Formulace, zevšeobecnění, antithesa, parodie a jiné obměny měřítek a obměny stupňů citlivosti — to všechno jsou osvědčené léčivé metody. Katharse už byla známa dříve, než ji někdo objevil a je prospěšnější než práce těch, kteří o ní uvažují. Podle Kästnera má tedy moderní sbírka básní býti jakousi lyrickou domácí lékárníčkou. Má býti sbírkou veršů, které prospívají, veršů, které se dají čísti.

Z „domácí lékárny“ lyrikovy.

Není divu, že tuto svou „Lyrickou domácí lékárnu“ doplnil také rejstříkem a návodem k použití, v němž rozdělil těchto svých stodvacet básní do jednotlivých skupin, které se doporučují čísti podle potřeby. Jsou to básně, určené pro ty, které rmoutí stáří, básně určené pro chvíli, kdy potkáte chudobu, jiné, snášíte-li těžko samotu, táhne-li právě jaro, přijde-li štěstí pozdě, máte-li daleko domů, myslíte-li na mláď. Jsou tu básně, které pomáhají, když jste museli naslouchat lidem, kteří všechno vědí lépe, když máte sklon k lenosti, když se vám vykládá o pokroku lidstva, když máte málo peněz, když trpíte citovou chudobou anebo když vám leze velkoměsto z krku. Některé cykly z těchto básní čtete, myslíte-li na matku, jiné, viklá-li se vaše sebevědomí, některé, když se rozešla láska a jiné, když pášete bezpráví. Mnohé jsou určeny těm, kdož jsou náhodou mladou dívkou, další těm, kdož se dívají na své děti, kdož čekají na spánek a kdož měli mnoho snů. A konečně jsou tu i básně, které se dají čísti, když se zlobíte na lidi kolem sebe, když cestujete, když potkáváte problémy a když si myslíte, že dobré skutky přinášejí úroky. Pro každou z takovýchhle útrap si můžete nalézt několik léčivých básní.

Jedna z těch Kästnerových básní, která vám má prospěti, když lidé stále horují o pokroku, má na příklad titul „Vývoj lidstva“ a vypadá takhle:

Ti chlapi kdys ve větších sedali,
se chlupatě zlostnou tváří.
Pak z pralesa vývoj šel pomalý,
až celý svět zasfaltovali.
Dnes 30 pater v něm září.

Teď sedí v nich bez blech, ona i on,
ve vyhřátých místnostech.
Teď sedí tu, zvoní telefon,
a přeče zní stále ten stejný tón,
jak tehdy na stromech.

Do dálky slyší. Do dálky vidí.
Jim vesmír se neubrání.
Čistí si zuby. Po objevech slídí.
Země je hvězdou vzdělaných lidí
a má krásné splachování.

Dnes cestují potrubím namnoze.
Své mikroby honí a pěstí.
Co komfortu mají v záloze.
Na čtrnáct dní letí k obloze
a zkoušejí tam své štěstí.

A změní, co z trávení zbude jim
v převzácný prvek mnohý.
A atomy dělí štěpením
a vědeckým zjistí šetřením
zda Caesar měl ploché nohy.

Tak stvořili pokroku světa říš
hlavou a ústy nejvíce.
Však přes to všechno na nich spíš
přes všechn pokrok uvidíš
stále ty staré opice.

Satira na civilizaci se vrací v Kästnerových básničkách často. Najdete tu o syntetických lidech, které vynalezl profesor Bunke a kteří přicházejí na svět už dospělí. Žádný čas se neztrácí zbytečným dětstvím, mládím nebo výchovou, není už třeba čekati dvacet let, „až produkt jedné nevyspané noci oklíkou přes kolébku a dětskou školu si odbude maturu a ostatní zkoušky“. Nehrozí také nebezpečí nějaké pohromy, na příklad, že by dítě bylo musikální, syntetičtí lidé přicházejí vyplaceni přímo z továrny do otcovy kanceláře už s promoci a se znalostí nejsložitějších právnických případů. — V jiné básni „Krychlový kilometr postačí“ vychází Kästner z výpočtu kteréhosi matematika, že celé lidstvo, které je na zemi, by bylo možno složit do bedny o objemu krychlového kilometru. Bylo by tedy možné přibližně dvě miliardy lidí tu složit, dopravit třeba někam do Kordiller a shodit do jedné z nehlubších propastí. „A zde bychom leželi, docela nepozorovaně, malý krychlový balík. A tráva by rostla nad lidstvem a písek by přes ně vál. Vysoko ve výši by letěli ptáci. Obrovská města stála by prázdná. Lidstvo by leželo v Kordillerách. Ale o tom by už nikdo nevěděl.“ — Tato utopická složka, která se v básních Kästnerových vrací znovu a znovu, přispívala nejvíce k vybudování jeho popularity už před lety, kdy tyto verše vycházely na poslední stránce berlínské „Weltbühne“. V nich však neleží nejvlastnější Kästnerův půvab.

Básník obyčejných věcí.

Nejosobnější tón Ericha Kästnera najdete v jeho lyrice, která právě formuluje takové obecné nálady smutku, zklamání, rozčarování, které přináší každý den každému z nás. To je na nich objektivní. Subjektivní je ona brilantní, pevně stavěná forma, ona kouzelná ironie, originalita Kästnerova pohledu na věci a jeho strašně pravdivé obrazy ze všedního života. Podívejte se na básničku s titulem „Jmeno vaně jaro je tady“:

Už to tak je. Jaro je na prahu.
Stromy se protáhly. A okna sotva věří.
Vzduch měkký je, jak z prachového peří.
To všechno ostatní nepadá na váhu.

Ted' malý psík si hledá nevěstu.
A malá Pony říká, že v té záři
slunce ji prsty polehtalo v tváři.
A klade teplé dlaně na cestu.

Domácích před domem se pyšně smějí.
A lidé sedí venku před kavárnou,
rádi se ukážou a pomaleji stárnou.
A malé děti ven se vyvázejí.

Tu slečnám hned je v nohou všelijak
a sladká smetana jim v žilách teče.
Ve výši modré letadlo se vleče,
A je ti krásně, nevíš ani jak.

Měl by sis jednou zase vyjít ven.
Jaro je tu. Svět čerstvě natírají.
Lidé si rozumí, když se tak usmívají.
Modrý a zelený je celý den.

Duše jdou městem jako na chůdách.
Na balkonech jsou páni, bez svých vest,
a siji řeřichu, jež bude kvést.
Je také hezké, když tu kvete hrách.

A slunce nad zemí se teple kloní,
zahrady holé jsou už potom na oko.
A třeba vždycky zářilo tak široko
zdá se ti, že je krásnější než loni.

Kdybychom hledali nějaký přívlastek pro nejcharakterističtější vlastnost Kästnerových básniček, řekli bychom, že jsou *civilní*. Kouzlo jeho obrazů tkví právě v jejich každodennosti. Píše-li v jiné básničce o jaře v lese, říká tu, že „tráva stojí neučesána v lese, jako by byla stará nejmíň tisíc let“, „listí jež v práci zešedivělo, šustí po zemi jako šustí papír od chleba s máslem“. Stromy stojí v zimním lese tak, jako by jim byla zima na nohy. Člověk, který dal do nastavené ruky almužnu, odchází povznešeně, jako by doufal, že Pán Bůh nad ním všechno ihned zapsal.

Znovu a znovu vrací se v Kästnerových básních poměr k matce, k venkovské matce, která posílá synovi do města vyprané prádlo, matce, na jejíž narozeniny se zapomene, která spravuje límečky na košilích, která se stará, je-li jeho pokoj vytopen a smaží-li mu bytná vejce na dobrém másle. V celé této každodenní lyrice neobjevuje se nikdy nic neobvyklého a přece má ustavičné kouzlo novosti. Vrací se tu město, venkov, ulice, jízda vlakem. Podíváte-li se z okna vlaku, vidíte venkovany stát podle tratí, tváří se tak, jako by byli fotografováni. A krajina s polem a loukou a stromy se venku otáčí jako by to byla deska na velikém božím gramofonu. A telegrafní dráty stoupají a klesají a telegrafní tyče někdy pokleknou, jakoby se před vámi uklonily.

Stejně konkrétně a několika rysy kreslí Kästner i své figury. Jeho poesie je plná postav, které dobře znáte: vidíte tu číšníka a houslistu v lokále, dítě na ulici, lidi, kteří všechno vědí lépe, nejrůznější manželské dvojice, chansoniery, špatného herce, člověka s nemocným srdcem, prادلenu a mon-dénní slečny z lepších rodin. Jsou vylíčeni v básničce „Dcery z lepších rodin rozmlouvají“:

Jedna z nich sedí. Druhá leží.
A mnoho mluví. A čas běží.
Mají ho vždycky dosti.
Jedna z nich leží. Druhá sedí.
Mluví. Divan smutně hledí.
Zvykl si na hlouposti.

Efektně vystaveny jsou
a kůži mají vybranou.
Zač je as metr celý?
Na rozích všech jsou zoblény
a barvami jsou potřeny
aby nezrezivěly.

A voní jako pečivem.
Vonět je jejich účelem
od hlavy k patě své.
Až s gáží pán se dostaví
pak do bytu je postaví:
manželství se to zve.

Chrupají pralinky a čas.
Pak o svých šatech mluví zas.
Děti dostanou ztěží,
A jinému tu nežijí
než péči o svou linii,
ať sedí nebo leží.

Že v hlavičkách těch není nic
to dávno nevdá jim víc.
Co byste od nich chtěli?
Jak příjemné jsou napohled,
byly by dokonalé hned:
kdyby tak oněměly.

Erich Kästner, jenž vedle lehkých a satirických básniček a popěveků by si zasloužil v naší překladové poesii více místa, než mu dosud bylo věnováno. Tento autor kouzelných dětských knížek a humorných románů, z nichž jsou u nás známy zejména „Emil a detektivové“, „Tři muži ve sněhu“ (bohužel tak primitivně zfilmovaní) nebo „Ztracená miniatura“, mohl by působiti velice prospěšným vlivem na naši mladou poesii, která je tak vzdálena konkrétní životní skutečnosti.

Život a instituce

J. Kládiva:

Je možno úřadovati rychleji?

Ministerský předseda dr. Hodža oznámil v rozhlasovém projevu, že se připravuje zákon, který urychlí úřední činnost. Pomalé vyřizování úředních věcí ztěžuje tolik dnešní život, zvyklý na tempo letadla, auta, rozhlasu, telefonu a telegrafu, že demokracie musí v sobě nalézt dost odvahy, aby uvedla pohyb úředního ústrojí v soulad s tempem ostatního života společenského. Je zásluhou mnohých organizací veřejného úřednictva, že upozorňují samy na závady úředního postupu a podávají návrhy na zlepšení. I to svědčí, že je nápravy třeba naléhavě.

Ve většině úřadů má prostý občan dojem, že se rozmach techniky, zvláště dopravní a kancelářské, vůbec nedotknul veřejných úřadoven. Jen telefon a psací stroje prozrazují, že jsme pokročili. Pokuste se však něco hledat! Uvidíte, jak úředník se lopotí, když vytahuje váš spis pracně ze stohu spisů, navršených na sebe. Zvířený prach májí jeho plíce k lepšímu. Divíte se snad, proč nemají úřady moderní registratury, řazené za sebe, kde jediným pohodlným hmatem lze vyjmouti celý svazek? Divíte se snad, proč je kartotéka v úřadě zjev takřka neslýchaný a nevidaný, ač by ušetřila tolik námahy? Pro podiv najdete ve veřejných úřadech příležitosti nazbyt. Moderní účtovací stroje se nehodí sice pro menší úřady, kde by se jich neuzilo dostatečně, ale v ústředních úřadech by uspořily spoustu zbytečné práce.

Výchova ke lhostejnosti

Je v naší úřadovní soustavě velmi vyvinuta. Lhostejnost je to, co nejvíce ochromuje bystrý chod správy, lhostejnost je výsledný stav mizejícího zájmu. A jeho počátkem je nedostatek pravomoci. Ale lhostejnost je také následkem oslabeného sebevědomí. A sebevědomí je třeba úředníkovi, aby se ubránil postranním vlivům, na něž doplácí občan i stát. Mnoho trpkých stesků bylo řečeno a napsáno o tom, jak se dnes rozhodování o kterém maličkosti vyhrazuje ústředním úřadům, jež se pak

nedostanou ke své pravé působnosti kontrolní, přezkoumávací a usměrňovací. Nižší stolice má blízko k věci, zná ji obvykle z vlastní zkušenosti, kdežto ústřední úřad rozhoduje buď podle spisů, anebo, což je horší, podle intervencí. Ptejte se úředníků, zdali by z větší pravomoci nižších stolic hrozilo zpolitování. Vysvětlí vám, že je pravda právě opak. Právě v ústředních úřadech je mnohem větší možnost politických a jiných vlivů. Je tu přece také větší kompetence. Ale i při dobré vůli je při rozhodování ústředních úřadů třeba často dodatečných šetření první stolice, čímž jen roste papírová lavina.

Kdyby se tedy ponechalo nižším instancím více práva rozhodovati, nejen že by se vyřízení značně uspíšilo, ale pozvedla by se i sebevědomí a zájem úřednictva. Pozvedla by se odpovědnost. Odpovědnost je však jen jiná stránka pravomoci. Odpovědnost ničí také jiná znamení našeho úřadování: velký počet aprobací. Kolik je tu možností k přesouvání odpovědnosti, k „šibrování“ spisů, kolik příležitostí k úmyslnému zdržování, kolik ztraceného času? Jaký smysl má, že na vyřízení ne zvlášť významné věci najdete deset různých podpisů? Jsou ovšem věci, kde je nutné rozhodování společné. Ale nestačilo by, aby se hlavní referent dorozuměl o věci telefonicky s ostatními zúčastněnými místy a rozhodl pak sám?

Někdy jsou velkou brzdou staré předpisy. O stěhování státních úředníků platí dosud stěhovací normál z roku 1804, o zastupování substituční normál z roku 1824, účetní kontrolu upravují předpisy z let padesátých. Zatím však se změnil a zkomplikoval svět důkladně. Tak vznikají nejen svízelné otázky, jak užiti zastaralých předpisů na poměry, které tehdy mohl sotva předvídati utopista, ale i situace komické, kdy úředník je šťasten, že může vůbec najít nějaké ustanovení, jež by se dalo aspoň trochu přibližně vztáhnouti na novou skutečnost.

Chybami se úředník učí.

Není snad oboru veřejné správy, kde bychom neslyšeli náрек nad nedostatečnou úrovní nového úřednictva. Je toho několik příčin. Vliv poválečné nivelisace, patrný ve snížených požadavcích na předběžné vzdělání, sice už značně ochabl, ale daleko ještě není překonán.

Ale hlavní pramen je bezpochyby v žalostném způsobu, jak se zaučuje úřednický dorost. Žalostné je totiž, že se vlastně vůbec nezaučuje. Mladý úředník je přijat do úřadu, v hlavě má v nejlepším případě spoustu školské teorie, ale ani ponětí o tom, co má prakticky dělat. Nikdo nemá na něho kdy. Starší úředníci jsou přetíženi vlastní prací, mohou jen občas mu ve chvatu vysvětliti nejtěžší úřední taje. Úřednímu mláděti se zkrátka hodí jeho agenda: dělej, jak dělej, za čtrnáct dní musíš pracovati plnou zápreží jako staří kolegové. Dělá co umí, častěji však co neumí, páchá chyby, musí je dělat — a tím se sám konečně „zapracuje“. Je na bílé dni, kolik škody tím způsobí občanům, škody naprosto zbytečné. Ty chyby přece před ním dělali všichni. Proč je tedy opakovati? Odborové organizace navrhuji odborné a k a d e m i e, na nichž by dostali adepti veřejného úřadu základní praktický úvod do svého životního povolání. Je to myšlenka dobrá, ostatně částečně a se zdarem uskutečněná už ve Francii.

Hlavo l a m y.

Jsou však někdy věci prosté, na jejichž nápravu by stačilo trochu dobré vůle. Příklad na příklad k okresnímu soudu asi takovýhle hlavo l a m y:

„Vrchní soud v . . . upozorňuje tímto na výnos ministerstva spravedlnosti ze dne 19. února 1907, číslo 789, intimovaný krajskému soudu výnosem vrchního zemského soudu v . . . ze dne 25. února 1907, číslo 24, doplněný výnosem ministerstva spravedlnosti ze dne 30. května 1923, intimovaný krajskému soudu v . . . výnosem vrchního zemského soudu v . . . ze dne 6. června 1923, a změněný výnosem ministerstva spravedlnosti číslo 1.234 ze dne 9. led-

na 1936, intimovaným krajskému soudu v . . . výnosem vrchního soudu v . . . číslo 543 ze dne 15. ledna 1935, s upozorněním, že nedodržení uvedených předpisů by mělo za následek použití předpisů § 3 odst. 2a) vládního nařízení číslo 789 z 9. srpna 1872 ř. z., provádějícího zákon číslo 927 ze dne 2. ledna 1871.“

Necitujeme ovšem konkrétní výnos, neboť není účelem těchto řádků působiti někomu nepříjemnosti. Ale zdůrazňujeme, že to není smyšlené přepínání, jen číslice jsou vymyšleny. Takové hlavo l a m y se ovšem nevyskytují jen u soudů. Ale představme si především, co práce stálo nejdříve jej sestavit. Pak si představme, že takový výnos dostanou všechny podřízené úřady. Představme si, kolik úředníků musí pracně shledávati, oč vlastně jde. Představme si, že jsou u nás soudy, zřízené teprve před několika lety, které vůbec nemají výnosů, na něž se takový hlavo l a m odvolává. A na konec si představme radostný jasot objevitelský, když pátrající úředník zjistí, že smyslem onoho pochmurného proroctví jest, že má na příklad kterousi kolonu v kterési knize rozdělití ve dva sloupce. Vyšší úřad by asi nemohl napsati prostě připomínku, že ona kolona má býti rozdělena.

V některých oborech státní správy jsou pro úřední praxi důležité výnosy, vyjasňující provádění zákona. Úředníci by potřebovali, aby koncem každého roku byl vydán seznam těchto výnosů. To se však neděje lecky proto, aby je mohl vydati jako výklad k zákonu ten či onen ministerský úředník. Některé z těchto výnosů nejsou ani uveřejněny v úředním věstníku ministerstva.

Vzájemný dobrý styk, který je rovněž na prospěch hladšího chodu úředního, by konečně nesmírně usnadnila vlidnost, která není dosud domovem ve všech úřadovnách. Nemá se projevovati jen v osobním styku. Úhledné tiskopisy a zdvořilé, přátelské úřední dopisy by jistě nesnížily vážnost úřadu. A konečně stojí za zmínku i vnitřní úprava kanceláří. V kobkách, podobných spíše středověkým mučírám, temných a nezdavých, uhasne často vlidnost nejvřelejší, je-li tam odsouzena na léta. Je tam otráven úředník i občan-strana. Nejhuře jsou na tom snad soudy a berní úřady a správy.

V soudní službě.

Soudní kancelář by mohla poskytnouti řadu příkladů, jak vhodnější organizací by se zrychlila agenda. Nepraktické, chceme-li to říci mírně, jsou zápisy do rozličných rejstříků. Jsou to velké knihy, v nichž už pouhé listování je utrpením. Ale řeknou nám zpravidla jen, že musíme zase do další podobné knihy a z té opět polykati prach. Jakou úlevou by tu byla kartotéka, kde by mělo každé jméno svou kartu. Na ní by se daly dobře vésti v patrnosti všechny žaloby proti těmž dlužníkovi, které lze dnes zjistiti jen velmi pečlivou a důkladnou prohlídkou několika knih. Kartotéka by také nesmírně usnadnila řízení poručenské, pozůstalostní a opatrovnícké, neboť by se na jedinou kartu soustředil přehled všech řízení, týkajících se téže osoby. Dnes je sice nechuť mezi starším soudním úřednictvem proti kartotékové soustavě, ale překonala by se snadno, až by vyniklo její pohodlí.

Berní kancelář

Je asi nejkrásnější příklad starobylosti. Tu je snad nejpatričtější, že moderní úřad není nebo nemá být součástí výkonu vrchnostenského dozoru. Největší omyl je, že se finanční úřady považují za úřady ryze správní. Jsou to přece úřady především hospodářské, jejichž činnost zasahuje hluboce do celého hospodářského života. Každý vadný akt značí někde hospodářskou poruchu. Kolik starostí a běhání způsobí podnikateli nesprávně vyměřená daň. Nemá zejména smyslu býti zamilován do daňových předpisů co nejvyšších. Důležitější je předpisovati tak, aby státní pokladna dostala co nejdříve peníze. Dnes zanedbaly na příklad finanční úřady vymáhání úroků z prodlení tak, že jsou pozadu asi o dva roky, ačkoliv

tyto úroky vynášely státní pokladně asi 200 milionů Kč ročně. Velkou úlevu tu přinese poslední daňová novela, jejíž význam se ještě správně neoceňuje. Umožní totiž, že změnou berního roku budou moci berní úřady už koncem kalendářního roku provést s poplatníkem i se samo-správnými svazky konečné súčtování.

I finanční úřady mají možnost některými technickými nebo organizačními úpravami urychlit svou práci. Musí to být arci změny, které přinesou peníze státní pokladně. S tohoto hlediska se na příklad neosvědčilo zcela placení složenkami Poštovní spořitelny. Finanční správě by se vyplatilo, kdyby vedle placení Poštovní spořitelnou připustila i placení hotově u úřadu. Berní úředníci mají dobré zkušenosti, že mnohý poplatník je ochoten platit, dokud je pod střechou úřadu, že ho však tato ochota brzy přejde „na čerstvém vzduchu“. Bývá to často třeba jen tím, že nemá hned kdy jít na poštu, potom se na to pozapomene — a státní pokladně ucházejí peníze v době, kdy jich je tak potřeba. V republice je 380 berních úřadů. Kdyby každý přijal jen 10 plateb denně, je to při 280 pracovních dnech ročně 1 milion plateb, které při nejmenším přivedou peníze do státní pokladny mnohem dříve.

Náš poplatník — náš pán.

Ze všeho nejdůležitější je poměr úřadu k poplatníku. Tu je nejnaléhavější potřeba uznati, že žijeme v roce 1937. Především je třeba si uvědomiti, že pro finanční správu by nemělo být hlavním úkolem v y m á h á n í daní. Tam, kde je už třeba daně vymáhati, cosi není v pořádku. Poplatník totiž není v podstatě kverulant. Je spíše pohodlný. Ale je také uštván starostmi. Je správný poměr stálého napětí mezi poplatníkem a státem? Myslíme, že ne. Finanční správa si vymyslela plno daní s různou splatností a uložila poplatníkovi, aby hlídal všechny termíny. Šest milionů poplatníků se má starati o to, co má být starostí finanční správy. Ale ta si myslí: nechám poplatníka při jeho starostech zapomenout na termín a pak ho budu prohánět exekucemi a pokutami. Kromě toho čtvrtletní splatnosti jsou dosti veliké, aby způsobily poplatníkovi před kvartálem starosti. Měsíční splátky by byly jistě pro něj snadnější.

Finanční správě by mělo více záležeti na s r d e č n é m p o m ě r u k p o p l a t n í k o v i. Mohla by jej získati. Mohla by si vzít příklad třeba z pojišťoven. Stát je ostatně sám velká pojišťovna velkých osudových zájmů pro své občany. V daních vybírá pojistné premie. Pojišťovny se samy starají, aby jejich klient nepropásl lhůtu. Pošlou mu dopis nebo inkasistu. A pojištěnec je rád a zaplatí bez váhání. Proč by to nemohla také jednou zkusit finanční správa? Proč by nemohla poslati svým poplatníkům z d v o ř í l ý d o p i s, v němž by jim řekla několik vlídných slov účasti, mohla by se zmínit o ustaneném ministru financí a státních úkolech, upozornila by na blízkou splátku a zakončila by srdečným pozdravem. Musela by ovšem poslati dopis dobré úpravy grafické. Jsme přesvědčeni, že by se nejen zvýšil „měsíční výnos daní a dávek“, ale zjedнала by se tak snesitelná atmosféra mezi státem a občanem, rozhodně lepší atmosféra, než jakou rozšiřuje soustava exekucí a pokut. Není to věc neproveditelná. Jen začít.

Anebo si představme, že by se na berní správě rozvinul asi takovýhle rozhovor s poplatníkem, jenž přišel rozrušen nad exekucí:

Milý pane, rád věřím, že jste tím rozrušen. Já vím, že máte plno starostí, a teď tohle. Ano, ano, je to dnes těžké udržovat živnost. Ale podívejte se. Tři roky jste nám nedal ani halěr. Tři roky si musel stát vypůjčovat, protože jste mu nedal, co bylo vaší povinností.

No vidíte, děti vám chodí do školy. Kdopak tu školu vydržoval? Stát. A vy jste mu nedal ani halěr. Možná, že jste také potřeboval četníka, možná, že služeb jiného úředníka. Stát vám chránil vaši živnost.

Říkáte, že jsme vám vyměřili příliš mnoho. Dobrá. To je jiná řeč. O tom se dá mluvit. A kolik myslíte, že byste mohl platit? Atd.

Poplatník musí nabýti přesvědčení, že stát je jeho přítel, že mu zajišťuje ony zájmy, které by si jednotlivec sám nebyl s to opatřit, a že ten stát na něm chce jen tolik, co může poplatník unést. Tím přísněji by se pak mohlo dohlápnout na ty, kdo se ze zlé vůle vzpírají dáti státu, co jeho jest.

To vše jsou jen příklady, vybrané namátkou, které mají ukázati, že by se dalo veřejné úřadování zrychlit při dobré vůli v mnohých ohledech pouhými úpravami organizačními a technickými, než se dostaneme k důkladné obecné reformě. Odborové organizace veřejných zaměstnanců prokázaly už mnoho dobré iniciativy v této věci. Měly by v ní pokračovati.

feuilleton

Charles Regismanset:

Z encyklopedie francouzského vtípu

Několik duchaplných mužů za jedním stolem — to je příliš. Na štěstí se to v praxi nepřihází.

Naši dnešní dramatičtí autoři musí být velcí geniové, že si mohou dovolit tak málo talentu.

Nedokonalí muži se dopouštějí vždycky téže hlouposti: požadují dokonalost od žen, které podle svého domnění milují.

Nové francouzské přísloví: Odvážný jako vdova.

Nové anglické přísloví: Svěhlavý jako král.

Špatný malíř před cizím obrazem: „Já bych tohle byl pojal jinak.“ Špatný autor nad cizí knihou: „Já bych tohle byl napsal docela jinak.“ Nevěřte tomu.

Jsi-li familiérní k malým, ubíráš si. Jsi-li familiérní k velkým, nepřidáš si.

Periandros zabil svou ženu ze žárlivosti. Pak dal za živu upáliti své milenky, které mu na ni donesly falešné pomluvy. Jinak byl Periandros jedním ze sedmi největších řeckých mudrců.

Jestliže vám žena tvrdí, že ovládá své city, buďte si jist tím, že v ní žádné nejsou.

Neříkejte: „On je ctižádostivý.“ Říkejte: „On je intrikán“ to je jasnější.

Jestliže mne včela píchne, prohlásím ji za tvora škodlivého a zamáčknu.

Žena, která neměla ani jediného milence: tomu věřím. Žena, která měla jen jediného: to je lež.

Hlas krve promluví vždycky jen v literatuře. V životní praxi bývá docela mlčelivý.

„Voják musí vždycky zřetelně cítit, že za ním je větší nebezpečí než před ním.“ Kdo tohle napsal? Ovšem, že německý autor: von Bernhardi.

Francouzské přísloví: Když je někdo mrtev, platí to na dlouho.

Paní Zizi byla v Paříži souzena před porotou. Vstřelila milenci do těla pět kulí z revolveru a nezabila ho. Z francouzského obecenstva s ním nikdo nesympatisoval, když tak nezdvořile odolával ohni své krásky.

Románové biografie se píší proto, aby autor mohl ukázat, že i jeho slavný hrdina se v kterémsi životní situaci choval jako dokonalý mizera.

Nový rok. Ty mi přeješ totéž, co já tobě? Bandito.

Jeden národ si lichotí: „Znakem německého Genia je,“ praví Richard Wagner, „že je vždycky objektivní a idealistický. Němec je vždycky ochoten se za nějakou osobu, za nějakou myšlenku, za nějakou věc obětovat, pokud k ní nemá žádného sobeckého vztahu.“

Commerson pravil: „Každý diktátor a každý nežit jednou praskne.“

Malíři, nedělejte Pánu Bohu do řemesla. Stačí nádech pravdy.

Před krásným umělým květem říkají lidé: „Jak je krásný, jako by byl přirozený.“

Cézanne říkal před přirozeným květem: „Jak je krásný, jako by byl umělý.“

Neštěstí jednoho neznamena štěstí druhého. Ale podstatně k němu přispívá.

Smutek má na štěstí méně slov, než štěstí. Žena nebývá nikdy tak nesnesitelná, jako když je „tak šťastná“.

Když máš úspěch, chval sebe. Když máš neúspěch, haň „smůlu“.

Zaručeně upřímné jsou jenom ty slzy, které proléváme sami nad sebou.

Scipio řekl: „Nesahej na věci, které jsou v klidu.“ Moudrost spočívá v tom, nesahati ani na ty, které jsou v pohybu.

„Existuje něco odpornějšího než nakladatel?“
„Autor.“

Všechno, co člověk vynalezl, je 36 situací dramatických a 32 postojů lásky. A přece o tom bude žvanit do soudného dne.

Nejvíce se Napoleonu I. podivují Angličané. To je přirozené: porazili ho.

„Evoluce“ je rúžové slovo pro pojem „revoluce“.

„Má žena je ohromně počestná. Tvá je strašně nevěrná.“ Tak začíná stará pohádka.

Chlubí-li se muž: „Dělal jsem svou povinnost“ — podívejte se zblízka, měl-li vůbec možnost dělat něco jiného.

Řekl jsem jednou na ulici hlasitě: „Prasáku.“ Pět pánů na chodníku se ohlédlo.

Když muž pochybuje o lásce, pochybuje vždycky jen o tom, miluje-li on opravdu. Že by snad bylo také možno, aby on nebyl opravdově milován, to ho nikdy ani nenapadne.

Známý divadelní ředitel Louveau si změnil své jméno na židovské, na Samuel, aby tolik neprodělával. Tomu se říká fetišism.

Ženy lhou lépe ústně, muži písemně.

Muž, který má opravdu něco v hlavě, nemá nikdy přátel. Opět jedna útěcha pro ty, kteří v ní zaručeně nic nemají.

Nespravedlivé je na světě: když je někdo hrozně roztržitý, máte z toho škodu vždycky jen vy a ne on sám.

Zamilovaná žena mluví stále jen o něm. Zamilovaný muž mluví stále jen o sobě.

Nejstarší politické umění spočívá v tom, prohlásiti své osobní nepřátele za nepřátele státu.

Odpustíte-li někomu, že vás urazil, neodpustí vám to nikdy.

Kdyby se tak Ernest Renan vrátil na zemi, ten by měl asi radost, až by viděl, že jeho jméno nosí teď válečná loď.

Trochu filosofie zdobí ducha. Příliš mnoho filosofie ho zkazí.

Když se dva lidé přestali milovat, přestali si „rozumět“. Po rozluce pokožek rozluka duchů.

Jsmo tím shovívavější k lidem, čím nám jsou lhostejnější.

Mnoho milenek a žádná fantasmie, to je daleko větší neštěstí než opak. Ubozí Doni Juanové.

Jednou jsem se setkal s katem. Zeptal jsem se ho, jaký bývá základní pocit odsouzcenců při pohledu na guillotinu. „Pociťuji jakýsi odpor,“ mi odpověděl ten dobrý muž.

Milovati lidi nebo nenávidět lidi, to je přehánění. Stačí jakýsi vyrovnaný humor.

Jedna mladá žena se nikdy nesmála, aby nedostala rýhy kolem úst. Umřela v pětadvaceti.

Když Labiche, autor „Slaměného klobouku“, umíral, řekl mu synovec: „Kdybyste strýčku, jednou tam v nebi potkal mou nebožku ženu, vyřídte jí . . .“

„Prosím tě, jdi si své vzkazy vyříditi sám,“ řekl Labiche bručivě a umřel.

Pařížští knihkupci zjistili, že každá kampaň proti pornografii měla v zápětí ohromné stoupnutí odběru obscénních knih.

Umění konverzace nespočívá jen v tom, udělat z něčeho něco, nýbrž i v tom, udělat z něčeho nic.

Vévoda de Guize jde za rakví své ženy. Dá se do deště. „Ještě druhá nepříjemnost,“ praví vévoda smutně.

Ctnost nemusí být spojena se stydlivostí. Jeden historik zjistil, že se Eva nikdy před tím nezačervenala, dokud se neseznámila s hadem.

Tvá žena nenamítá nic proti tvým nevěrám? Milý příteli, záleží jí asi pramálo na jejich autorovi . . .

Příbuzní jsou na světě tak nesnesitelní proto, abyste po jejich smrti snad nebyl stížen skutečným zármutkem.

Jestliže autor o sobě neříká pravdu, je simulant. Jestliže říká pravdu, je exhibicionista. Nepište vlastního životopisu.

Všechny nepříjemnosti a všechna neštěstí v životě vznikají z toho, že nemáte dosti síly k tomu, vůbec se nestýkat s hlupáky.

Každého muže si získáte, nazvete-li ho Donem Juanem.

Jeden statný šedesátník mi sdělil důvěrně: „Vidíte, zato, že jsem dokázal po celý život se naprosto zdržeti žen, zůstala má mužná schopnost podnes v plné síle.“

Jednou při koncertě mi pošeptala krásná mladá žena, sedící vedle mne: „Věřte mi, že je mi hodina špatné hudby milejší než dvě hodiny dobré.“

Zaručeně vážný muž je ten, jemuž senilnost a impotence zabráníly dělati hlouposti.

Až bude latina a řečtina docela vymýcena ze středních škol, stoupne neobyčejně vážnost lékařníků.

Aby člověk měl opravdu zkušenost, bylo by třeba žít deset životů. A pak by bylo nutno žít ještě sto životů, aby z této zkušenosti mohl mít prospěch.

Chytí-li tě už nebezpečný rozmar někomu se svěřovati, svěřuj se výhradně hlupákům. Jen u nich máš jistotu, že to rychle zapomenou.

Dlouhé věky byli básníci dokonalí ignoranti. Teprve dnes chtějí být učení. Podívejte se ale, čemu se teď říká poesie.

Smrt není ani tak zlá, pokud postihuje druhé.

Henri Monnier napsal: „S láskou miji čas. S časem miji láska.“

Daleko častěji se stane, že hezká žena je moudrá, než aby se o ní říkalo, že je moudrá.

Dokonale vyrovnaná nálada předpokládá buď veliký charakter nebo velikou bezcharakternost.

Zlomyslnost vypadá často duchaplně. Dobrota bohužel nikdy.

Život je ovšem krátký, ale dny jsou strašně dlouhé.

Paradox znamená pro myšlenku totéž, co perspektiva pro kresbu. Dodává jí hloubku a plastičnost.

Nerovnost pohlaví: „Galantní pán“ je poklona. „Galantní dáma“ je urážka.

Býti duchaplný je métier, které s trochou cviku může provozovati každý hlupák. Míti ducha je však dar.

Samotu snášejí jen dokonale silní lidé a dokonalí idioti.

Jakmile se ve společnosti o někom nepřítomném začne mluvit dobré, je po zábavě.

Jednotlivci rozličných i stejných povolání sebou opovrhují, žálí na sebe, nenávidí se. Dohromady se tomu říká „lidská solidarita“.

Mezi okrajem upřímnosti a okrajem hrubosti není hranice.

Kleštěnci, staré panny a hrbatí mají špatné mínění o lásce.

dopisy

Právní bezpečnost

Vážený pane redaktore,
dovoluji mně reagovat na výtku pp. Dr. Junga a Dr. Markese v posledním čísle „Přítomnosti“, týkající se právní bezpečnosti při novelisaci zákona o stabilizačních bilancích. Novela vyšla 28. února. Krátce nato výklad obou autorů této novely, jak jest zákonu (ve kterém se nikdo nevyznal) rozuměti. Na důkaz toho, že výklad obou pánů byl veřejnosti pokládán za skutečnou náhradu nedostávající se úřední instrukce, mohou sloužiti jednak hlasy tisku (na př. „Prager Boersen Courier“), jednak čilá poptávka po publikaci, kterou si koupili všichni podnikatelé, kteří stáli před úkolem, prováděti stabilizační bilanci. Bohužel ani z publikace nenačerpali dostatek vědomostí a zejména byli v pochybách, zda mohou v některých sporných případech dáti na výklad obou pánů, kteří byt' byli autory novely, nejsou před zákonem autorisováni podávati autentický výklad. A sporných bodů bylo více než dosti. Na př. pojem „všech předmětů v podniku trvale užívaných“ nebyl jasný s ohledem na cenné papíry. Mají se restabilisovat i akcie, které stouply v kursu a mají tedy faktickou vyšší hodnotu než v bilanci před restabilisací? Naopak — je možno zcela odepsat non valeury? Je třeba restabilisovati evidenční položky, uváděné v bilanci jen fiktivní hodnotou? Má býti zachováno všude stejné procento odpisu (nejméně ovšem 20, resp. 12 procent) nebo může v některých položkách býti odepisováno více a v jiných méně? Protože na tyto — a jiné — otázky nebyla dána ani pp. Jungem a Markesem jasná odpověď, ale podnikatelům se hrozilo (viz citovanou brožuru str. 34), že „nesplnění byt' i jedné z těchto podmínek má za následek, že dojde ke snížení odpisů pro ně nepříznivému, urgoval Svaz průmyslníků několikrát po sobě ministerstvo financí (kde zatím došlo ke změně ministra) o vydání autentické instrukce. Ta konečně vyšla až 12. května. Uvážíme-li, že podniky jsou svými stanovami i zákonem vázány k předkládání bilancí v určité době (zpravidla mezi březnem a květnem) a že provedení restabilisace u několika set položek není maličkostí, je snad dovoleno tvrdit, že novelisace stabilizačních bilancí nemohla sloužiti za vzor dobé fungující péče o poplatníka. Ale na to jsme si ve věcech daňových více méně zvykli. Novelisace zákona o přímých daních byla provedena zákonem z 23. července loňského roku. Do 14. února jest podati daňová přiznání. Do dnešního dne však nevyšlo prováděcí nařízení k zákonu o přímých daních. Je to snad právní bezpečnost?

Economicus.

TISÍCE KRÁSNÝCH PŘEDMĚTŮ - KAREL KELLNER V PRAZE
TISÍCE KRÁSNÝCH DÁRKŮ!

řídil na Václavském náměstí čís. 25 na nároží paláce pojišťovny Generali, nové vzorné papírnictví, které je svou vnější i vnitřní úpravou, neméně však svým vynikajícím výběrem zboží skvělou pozoruhodností Prahy. Jakostní spolehlivá zlatá pera, jemné dopisní papíry vybraného vkusu a jiné papírnické zboží pro každou potřebu.